

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Decisiones Casvum Conscientiæ Ex Doctrina Consiliorvm Martini Ab Azpilcveta Doctoris Nauarri collectæ, & iuxta librorum iuris Canonici dispositionem in suos Titulos distributæ

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

Liber Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13903

DECISIO IV.

Ex consil. 2. in utrisque.

Constitutio Gregorij XIII. contra Bannitos, quamvis clericos ad eos accusandos, denunciandos, & propalandos non obliget, cum huiusmodi denunciatio, & accusatio res periculosissima, & morti vicina sit, ad quam legislator clericos obligare non solet; cap. Erit autem. d. 4. & ait Nau. in Man. c. 27. nu. 196. Eorum tamen fautores, etiam si clerici sint, extra casus sacræ confessionis, & alios, in quibus iure naturali, vel diuino eis fauere tenentur, comprehendit.

DECISIO V.

Ex consil. 5. alias 6.

Clericus in quatuor tantum minoribus constitutus, & omni beneficio carens, vel etiam sacris initiatus patrocinando in causis, siue sint ecclesiasticæ, siue secularis, aut criminales, excommunicationem, aut aliam censuram non incurrit, neque etiam irregularitatem, dummodo ex suo patricinio mors, aut mutilatio membri non sequatur: cap. Sententiam sanguinis. ne clerici, vel mo-

nachi. Ita tamen patrocinando mortaliter peccat, si vel beneficium ecclesiasticum habeat, vel in sacris constitutus sit, etiam si beneficio careat, exceptis casibus iure permissis, cap. 1. de postulat.

DECISIO VI.

Ex consil. 1. in Nouis deest in antiq.

Tutela, & curam Minorum suscipere, nec episcopus, nec sacerdos secularis, multo que minus monachi suscipere tenentur, generaliter, C. de episc. & cler. & cap. generaliter. 16. q. 1. siue tutela sit legitima, quæ lege defertur; siue Dativa, quæ a iudice datur; siue testamentaria, quæ a testatore defertur. Poterunt nihilominus episcopi & presbyteri illam suscipere, si volunt, sine vllius alterius licentia, modo illam turpis lucri gratia, vel ob alium malum finem non suscipiant. Immo etiam & religiosus tutor curator, & testamenti exequutor esse potest, petita tamen & obtenta superioris licentia: cap. 2. de testamen. in 6. sed et si episcopus, presbyter, aut religiosus huiusmodi tutelam, & curam ob malum finem suscipiât, iuris tamen communis suspensionem ipso iure non incurrit, cap. peruenit, dist. 86.

Finis Libri Tertij.

DECISIONVM

CASVVM

CONSCIENTIÆ

Ex doctrina Consiliorum Martini ab Azpilcueta Doctoris Nauarri
collectarum.

LIBER QVARTVS.

TITVLVS I.

De Sponsalibus, & Matrimonio.

SVMMARIVM.

- 1 Matrimonium sine parcho contractum non valet, nec vim sponsaliorum habet.
- 2 Virginem nulliter ducens, & deflorans, an dotare teneatur, licet illa postea fornicetur.
- 3 Virginem pellicentem deflorans iure poli restituere non tenetur, quamuis iure fori condemnabitur.
- 4 Virginem sacratus, vel coniugatus sine deceptione deflorans, nihil restituere tenetur.
- 5 Matrimonium ex dispensatione contrahentes, negata copula, post commissionem ad dispensandum secuta, peccant, sed valet matrimonium.
- 6 Filij ex matrimonio nullo legitime contracto, & durante amborum, vel alterius coniugis ignorantia nati, sunt legitimi.
- 7 Papa leges suas, ac prædecessorum suorum, an reuocare possit, ac si late non fuissent.
- 8 Episcopus, quando super impedimento matrimonium dirimentibus dispensare valet.
- 9 Denunciations Matrimoniorum omnis ordinarius, etiã Abbas remittere potest.
- 10 Matrimonium clandestinum ante Concilium Triad. contrahentes peccabant, sed validum erat.
- 11 Iudeus conuersus licitè cum ea contrahit, cum qua pater ante eius conuersionem coiuit.
- 12 Matrimonium nec verum, nec præsumptum est, si nec verba de presenti, nec copula interuenerunt.
- 13 Matrimonium coram parcho schismatico, non tamen declarato, & coloratum titulum habente contractum, validum est.
- 14 Papa ex causa dispensare potest, ut episcopus uxorem ducat.
- 15 Matrimonium sublato impedimento nouum consensum requirit.
- 16 Matrimonium contra formam dispensationis Papa contractum, est nullum.
- 17 Dispensatio ab vno coniugum alio ignorante impetrata, vtrique prodest.
- 18 Matrimonio diu absente, & ad mortem ægrotante, uxor alteri nubere nequit, nisi certo mortuum sciat.
- 19 Matrimonium fidei per procuratorem cum vna, & deinde per se cum alia contrahens, quid facere debet.

Ma-

- 21 Matrimonium contrahere nequit cum ea, cum qua commisit incestum, aut cum alijs, sine dispensatione.
- 22 Matrimonium in cum pacto quod seruetur castitas, aut non petatur debitum, contrahi non potest.
- 23 Vxor si nupsit alij bona fide maritum mortuum esse credens, monenda non est.
- 24 Matrimonium coram paroco licet ad alia vocato, & testibus contractum valet.
- 25 Votum religionis non tollunt sponsalia secuta, etiam cum copula.
- 26 Filij adulterini per subsecutum matrimonium non legitimantur.
- 27 Maritus adultera religionem profiteri, & ordinari potest, eamque ut caste vivat, admonere debet.
- 28 Papa interdicit ex causa potest episcopo, & paroco, ne intersint alicui matrimonio, vel interessendi facultatem faciant.
- 29 Dispensationem querere quando teneatur, qui sponsalia in gradu prohibito contraxit.
- 30 Matrimonium sine utriusque consensu esse nequit.
- 31 Matrimonium interesse potest sacerdos habens generalem a paroco licentiam exercendi curam.
- 32 Vxoridum matrimonium impedit, sed non dirimit contractum.
- 33 Vxor pauper in bonis mariti diuitis ante copulam mortui dotem habet.
- 34 Parochus, qui nondum sacerdos est, matrimonio contrahendo praesens esse potest.
- 35 Herus ancillam ante 25 annuum non collocans, sicut pater filiam, est in mora.
- 36 Matrimonium cum rapta non restituta, post Concilium Trid. contractum est nullum.
- 37 Sponsa mortuo sponso, cum consanguineo in primo gradu sponso contrahere nequit.
- 38 Sponsalia ob delictum superveniens dissoluntur, vel id ob quod non fuissent contracta.
- 39 Matrimonium vivente prima, cum secunda contrahens, illa mortua iterum cum dispensatione contrahere debet, vel secundam deceptam dotare.
- 40 Matrimonium consensum liberum requirit, & metu venientiali patris contractum, sit nullum.
- 41 Matrimonium nullum publicè contractum sublato impedimento iterum clam contrahi sufficit.
- 42 Matrimonium non licet catholico cum haeretico contrahere, contractum tamen tenet.
- 43 Sponsalia cum haeretico contracta, cur secuta copula non transeant in matrimonium.
- 44 Sponsalia cum haeretico contracta quando per copulam secuta transeant in matrimonium.
- 45 Sponsalia de iure nulla, post Concilium Trident. nullum effectum impedimenti publice honestatis pariunt.
- 46 Matrimonium ante pubertatem ex causa cum Papa dispensatione valide contrahi potest.
- 47 Sponsa sponsum ingressur religionem usque ad elapsum annum probationis ex tunc tenetur.
- 48 Licentia quam dat parochus sacerdoti, ut intersit matrimonio contrahendo, licet sit verbalis, & probari potest.
- 49 Matrimonium contra ius humanum contractum, ut permissum.
- 50 Affinitas superveniens matrimonio rari non dissolvit, & adulterius petendi debitum amittit, innocens autem illud petere potest.
- 51 Episcopus, seu parochus solis presbyteris potestatem asserit si matrimonio contrahendo delegare potest.
- 52 Infideles sponsi, qui se cognoverunt, conuersi denno matrimonium contrahere debent.
- 53 Matrimonium ad contrahendum cuius ordinarij licentia requiritur.
- 54 Parochus, vel alius sacerdos, de illius, vel ordinarij licentia, cur matrimonijs contrahendis interesse debet.
- 55 Sponsalia non contrahit, qui iureiurando dicit mulieri, ut illa potiatur, non habebit aliam nisi te.
- 56 Error persona an dici possit, ubi plebeius, nobilis & diues creditur.
- 57 Penitentiaria dispensationem cum compositione dare non debet.
- 58 Dispensatio sine mandato obtenta, valet.
- 59 Matrimonium ad contrahendum praesentia parochi & eius contrahentium requiritur, & sufficit.
- 60 Baptizans in necessitate filium suum ex uxore, nullam contrahit cognationem, secus si filium ex concubina baptizet.
- 61 Matrimonium contractum praesente paroco, & testibus valet, etiam si parochus nihil dicat.
- 62 Matrimonij quae materia, & forma sit.
- 63 Impedimentum matrimonij probabiliter ignorans, an, & ad quid monendus sit.
- 64 Matrimonium in gradu prohibito contrahentes, obtenta dispensatione, de nouo consentire debent.
- 65 Benedictio nuptiarum, siue bene, siue male, puta ab haeretico accepta nec auget, nec minuit vinculum essentiali matrimonij.
- 66 Matrimonium praesumptum per copulam affectu maritali post sponsalia habitum cessat post Concilium Tridentinum.
- 67 Promittens ducere aliquam in uxorem, tenetur ducere, etiam si talem promissionem fecerit absque animo adimplendi.
- 68 Virginem sollicitans an dotare teneatur.

DECISIO I.

Ex cons. 1. alias 3. de cland. despons.

Matrimonium sine parochi, vel eius substituti licentia contractum adeo nullum, & invalidum est, ut a tali Matrimonio quilibet contrahentium propria auctoritate, & sine vlla iudicis sententia rescire poterit, & alia matrimonia licite contrahere, ut aperte decidit Concil. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. matr. Immo nec tale Matrimonium vim sponsaliorum habet. Sufficit autem praesentia parochia feminae, ut Matrimonium sic contractum validum sit; ita Congregatio ad Car. ad dubia Conc. Trid.

DECISIO II.

Qui cum aliqua contra formam Concilij Tridentini matrimonium contrahit, & consummat, cum illa, si ipsa postea fornicetur, contrahere non tenetur; Arg. c. quemadmodum, de iur. iur. tenetur tamen eam dotare, si ante eam fornicationem obligatus erat, cum fornicatio sequens obligationem dotandi non tollat, ut colligitur ex toto tit. Instit. quibus modis tollitur obligatio.

DECISIO III.

Matrimonium cum virgine sine parochi licentia contrahens, eamque aut leuiter rogatam sine vlla deceptione, aut tacite rogatam, seu inducentem desforans eam in foro conscientiae dotare non tenetur; secus tamen in foro exteriori, sed si iniuriam desforat, ad eam dotandam in utroque foro tenetur, c. 1. & 2. de adul. & Nau. in Man. c. 16. num. 18.

DECISIO IV.

Conjugatus, vel sacris initiatus, virginem coniugij, vel ordinis sacri conciam, volentem, vel rogatam, vel

vel etiam leniter rogatam sine dolo deslorans, nec illam ducere, nec dotare in foro conscientie teneri: sin autem magis precibus rogatam violauerit, in utroque foro ad dotandum tepebitur. In hac autem materia preces, quæ viderentur esse lenes, si a gregario iuvene fierent, dicuntur graues & importunæ, si ab aliquo magna auctoritatis viro puellæ gregariæ fierent. Arg. l. i. ff. quod iussu. & ibi gl. ver. quemadmodum.

DECISIO V.

Ex conf. 2. alias 10. de consang. & affinit.

TRACTANTES de Matrimonio contrahendo in secundo consanguinitatis gradu, & post missam informationem ad Papam, & impetratam dispensationem, se carnaliter cognoscentes, antequam vere fieret dispensatio, ipsique iurantibus quod sese non cognouerint, cum illis Commissarius dispense, ipsique postea Matrimonium publice contrahant, valet dispensatio; cum in impetratione commissionis Papalis subreptio nulla admittitur, eo quod incestum nodum admiserant; & validum etiam censetur matrimonium, eo quod per huiusmodi dispensationem impedimentum secundi gradus consanguinitatis sublatum est, quod matrimonium impedit, & dirimit: solum autem impedimentum incestus impediens, & non dirimens remansit, super quo Episcopus dispensare valet: vnde & eorum filij legitimi sunt, ut potest ex matrimonio legitimo nati; & satis est quod ab Episcopo dispensationem impetrent petendi debitum a se mutuo, & poeniteant, & confiteantur peccata incestus, & periurij & poenitentias iniunctas adimpleant, ut suo matrimonio sancte, & sine peccato fruantur.

DECISIO VI.

Ex conf. 3. alias 2. qui filij sunt legitimi.

FILIJ qui ex matrimonio nullo, ob aliquod impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis iure positio inductum, legitime tamen seruata forma Concilij Tridentini contracto, nati sunt; antequam vterque coniugum, vel alter eorum vere sciret impedimentum, legitimi sunt, absque vlla Papæ dispensatione; ignorantia enim impedimenti parentum, vel alterius eorum filios legitimos efficit. c. 2. & c. referente. & c. ex tenore, qui filij sint legit.

DECISIO VII.

QUAMVIS Papa efficere possit, ut filij, qui concepti & nati fuerunt ex matrimonio nullo ob impedimentum consanguinitatis, vel affinitatis iure positio inductum, seruata forma Concilij Tridentini legitime contracto, postquam vterque parentum sciuit impedimentum, legitimi sint, ita ut habeantur legitimi a tempore quo concepti & nati fuerant per approbationem ab ipso Papa factam post mortem alterius parentum, eo quod leges omnes humanas super Matrimonio latis ita reuocare potest, ut pro infectis fingantur, super quibus factæ sunt, ac si factæ non fuissent, nec vllum effectum produxisse dicantur; adeo ut consequenter prædicti filij illegitime nati legitime nati esse fingantur, ut nati fuissent, si tale impedimentum per dictas leges inductum non fuisset: ita Bar. in l. si is qui pro emptore. ff. de vscap. si tamen sine maxima, & iustissima causa id faceret, grauitet peccaret; cum id rarissime sine scandalo, & præiudicio tertij fieri non posse videatur, maxime si personæ illæ, cum quibus dispensatum est, de temporali ipsius Papæ dominio non sint; ita sentit Pan. in c. venerabilem. nu. 26. qui filij sint legitimi facta nihilominus tali dispensatione valida censenda est.

DECISIO VIII.

Ex conf. 77. alias 1. de consang. & affinit.

EPISCOPUS super impedimentis matrimonium dirimentibus dispensare valet, quando impedimentum est occultum, & matrimonium publicum, & separatio magno foret scandalo; & non possit vel non nisi cum maxima difficultate, propter paupertatem aut alia legitima impedimenta recurrit ad Papam, vel legatum illius haberi. ex Nau. in Man. c. 22. num. 85.

DECISIO IX.

Ex conf. 5. alias 2. de eland. despons.

ABBAS Commendatarius, qui ratione Abbatie iura Episcopalia habet, & est nullius diocesis tanquam ordinarius, c. ordinarij. de offi. ord. in 6. & gl. ibi. & c. cum ab ecclesiis. tit. cod. denunciationis matrimoniorum, quæ in ecclesijs suæ Abbatie, iuxta Concilium Tridentinum fieri deberent, remittere potest; cum præfatum Concilium hanc facultatem ordinarijs indefinire concedat. Et prælati exempti, qui iurisdictione quasi episcopalem habent, ea omnia regulariter facere possunt, quæ possunt episcopi in diocesi sua circa ea, quæ sunt iurisdictionis; ita Gl. in clem. 1. in verb. proprij. de rebus eccl. non alie.

DECISIO X.

Ex conf. 6. alias 13. de eland. despons.

CONTRAHENTES ante Concilium Tridentinum per verba apta ad matrimonium de presenti, vel saltem ad sponsalia de futuro secuta copula, validum matrimonium contraxerunt: c. is qui de sponsa. ita ut post dictum Concilium matrimonium coram suo parochio adhibitis duobus testibus secreto de nouo contrahere opus non erat ex Nau. in Man. c. 22. nu. 70. Sic tamen clandestine ante Concilium contrahentes peccatum mortale commiserunt, cum inhibito de desponsat. clandest.

DECISIO XI.

Ex conf. 7. alias 12. de consang. & affinit.

CUM nulla affinitas ex solo illicito coitu iure naturali, lege veteri, aut vlllo iure antiquo Romano ethnico contrahatur, l. non facile. s. affines. ff. de grad. aff. & l. ea. s. sciendum. Iudæus qui cum ea coiuit, cum qua pater Iudæus coierat, factus Christianus cum illa eadem Christiana facta matrimonio contrahere potest; eo quod affinitas, quæ ex copula, & illi cito coitu nascitur, & qualitas est impediens matrimonium, ex nullo iure prædictorum, sed solo Pænitentio producitur: ex Pænitentio autem non potest inter Iudæos nasci, quia illo non ligatur: c. Caudemus. de duort. Nec coitus illicitus, qui præcessit baptismi, affinitatem postea impediens matrimonium producere valet.

DECISIO XII.

Ex conf. 20. alias 14. de statu Monach.

MATRIMONIUM ante Concilium Tridentinum inter impuberes verbis non laicis clausis contrahitur, nec verum nec præsumptum esse censetur, c. puberes. de sponsal. impub. & c. is qui. de sponsal. dummodo copula carnalis non sit subsecuta.

DECISIO XIII.

Ex conf. 2. in Nouis. de sch. in antiquis.

MATRIMONIUM coram parochio schismatico canonicam institutionem habente, necdum iure suo priuato aut schismatico declarato tam ante, quam post Concilium Tridentinum contractum, validum est; secus autem si præfatus sacerdos, nec institutionem canonicam, nec coloratam obtinuit.

DECISIO XIV.

Ex conf. 10. alias 38. de voto.

CUM nullo iure Diuino naturaliter indito, neque supernaturaliter tradito, venentur sacerdotibus. Matrimonia: cumque continentia, & sacerdotum non sint inseparabiliter annexa, omnisque lex, quæ prohibet, ne sacerdos matrimonio contrahat, humanius in scriptis data, vel consuetudine ecclesiastica inducta est: Potest Papa, qui supra omne ius humanum est, cuncta per mundum, q. 3. c. proposuit. de consec. præben. iuxta de causa dispensare ut Presbyter, vel Episcopus, vel etiam Archiepiscopus vxorē ducat ex S. Th. 2. 2. q. 88. art. 1. & Caiet. ibi. & to. 1. opusc. tract. 27. iuxta autem dispensandi causa est compositio, vel conseruatio pacis alicuius regni, & promissio de certo successore Regis, ne illo sine liberis antecedente, regnum suū mala patiat, & pax eius violetur. DE-

DECISIO XV.

Ex consil. 3. 11. alias 3.

Qui matrimonium post Concilium Tridentinum servata eius forma contraxerunt, & filios susceperunt, & postea temporis successu seunt uxorem tempore contractus duodecim annos non habuisse, ordinario significare debent, quod ipsi ex causa quadam, quam non oportet ei notari facere, & quæ iam cessavit de valore matrimonij sui contracti coram patrecho præmissis denunciacionibus per Concilium requisitis ad omnem scrupulum deponendum denuò contrahere cupiunt; & ita post habitam ab Ordinario licentiam, suum parochum, vel alium sacerdotem de ipsius parochi, vel ordinarij licentia adiant, qui vocatis duobus testibus am eis suis, qui rem secretam teneant, matrimonio contrahendo assistat.

DECISIO XVI.

Ex consil. 12. in vrsiue.

Matrimonium inter duos contractum quod ex impedimento aliquo fuit nullum, & quod pars ignorabat etiam dispensatione super eodem impedimento validum non erit, nisi novus amborum consensus succedat etiam partis ignorantis. cap. 2. & c. veniens. de eo qui duxit. cum epim. consensus primus matrimonialis non fuerit, nullus actus virtute illius licitus esse potest, & ideo ad hoc ut coniuges legitimi sint, novus post sublarum impedimentum consensus requiritur, ita Nauar. in Man. cap. 22. num. 86.

DECISIO XVII.

Ex consil. 13. deest in Nouis.

Sicut matrimonium contractum a viro religioso professo, qui tria vota substantialia in religione approbata vovit, sine legitima dispensatione, est ipso iure nullum, c. Meminimus. qui cler. vel vovet. Ita Matrimonium quod contra, vel citra formam dispensationis conditionalis Papæ postea contrahitur, ipso iure nullum & invalidum censendum est, c. cum dilecta. de rescript. & c. Pisanis. de rescript. spoli. & c. prudentiam. de offi. iur. deleg.

DECISIO XVIII.

Ex consil. 14. alias 3. de rescript.

Um dispensatio vni personæ concessa ad contrahendum cum alia nihil valet, nisi ad illam aliam cum qua est necessario annexa, extendatur, c. quia in tantum de præben. gl. in c. si quis in clero. 7. q. 1. consequenter dispensatio ab vno coniugum super impedimento matrimonij quod est inter ipsum, & aliam certam personam impetrata, a Papa etiam tanquam vtrique profutura concedi censetur, Arg. cap. translatio. de constit. etiam parte altera impedimentum, & dispensationem obtentam ignorante ex Nau. in Man. c. 22. num. 70.

DECISIO XIX.

Ex consil. 15. alias 2. de secund. nuptijs.

Mulier, cuius maritus diu absens fuit, nec aliquid certi de ipsius morte cognoscit, nisi quod ante aliquot annos de quodam audierat maritum ad mortem egrotasse, alteri nubere non potest, antequam certum habeat nuptium de morte mariti, quantumcunque tempore ille absens e in præsentia, de spõsal. quod si de facto alteri nubât, ab eo separari non debet, donec maritum certo viuere sciat. Arg. cap. fin. de secund. nupt. & c. inquisitioni. de sentent. excom.

DECISIO XX.

Ex consil. 16. alias 2.

Dans mandatum Procuratori ad matrimonium cum certa persona contrahendum, sine vlla intentione contrahendi cum illa, & mandatarius legitime contrahit simulatione mandantis de non contrahendo ignorans; si deinde mandans per se cum alia publicè matrimonium contrahat, & cum illa consummat, quamvis in foro exteriori, tam a iudice ecclesiastico quam seculari, bis nãg

matrimonium contraxisse censetur, in foro tamen interiori cum secunda tantum contraxisse iudicabitur, & cum illa cohabitare debet.

DECISIO XXI.

Ex consil. 17. alias 1. de eo qui cog. consang. vxor.

Qui incestum cum consanguinea commisit, non solum cum ea sine dispensatione matrimonium contrahere nequit, sed neque cum alijs, nisi novam dispensationem obtineat, c. si duo 25. q. 6. & c. de incestis, & c. propinquam 35. q. 3. & Nau. in Man. c. 22. nu. 75.

DECISIO XXII.

Ex consil. 18. alias 11. de voto.

Qui castitatem se perpetuo seruaturum vovit, cum hoc tamen moderate, ut possit ducere uxorem aliquam, quæ veller cõuhere sicut ipse, & domum solum administraret, ad castitatem seruandam tenetur, nec cum aliqua matrimonium ea lege contrahere potest, ut ipsa contineat, nec debitum petat; cum huiusmodi pactum, & fini & fidei matrimonij contrarium sit; eo quod virtualiter est pactum de vitanda prole, & de non reddendo debitum, & de non habenda potestate sui corporis, sunt autem fides, & proles duò de principalibus matrimonij bonis; c. omne nuptiarum bonum. 27. q. 2. omnis autem conditio, quæ contra matrimonij substantiam est, siue turpis, siue honesta sit, illud inuadit, ita S. Thom. 4. d. 18. art. 4. Ad. 9. de spons. Sor. 4. d. 29. q. 2. art. 3. & cap. si. de condit. app. Nec iusta causa dispensandi cum tali super tam grãdi castitatis voto esset communitas regendi domum, quæ ex vxoris consortio proveniret.

DECISIO XXIII.

Ex consil. 9. alias 4. de conuers. coniug.

Quiam ante Concilium Tridentinum matrimonium cum aliqua contraxit, & columinauit, & postea diu absens in remotis partibus ignorante vxore religionem approbatam ingressus & professus est, contentente confessario suo talem ingressum tanquam licitum; si vxor eius postea bona fide probabiliter credens maritum suum mortuum esse, alteri nubat, & filios habeat, de vita mariti viuientis monenda non est & maritus prædictus religiosus iuste in sua religione perseverare potest, c. Agathola. 17. q. 2. ob adulterium notorium prædictæ vxoris, cuius ipse causa propinqua non fuit cum non tradidit illam adulterandam, nec rogauit, nec conuulit ei ut id faceret, sed solum remota causa exiit abientando se ad loca remota, nec eam alias de vita sua admonendo, ita Pan. & Præpos. in cap. dis. retentionem, de eo qui cog. consang. vxor. & gl. in c. si tu abitoes. 27. q. 2. Quod si vxor postea leuat, & credat maritum priorem viuere a secundo suo marito nec debitum exigere nec reddere potest.

DECISIO XXIV.

Ex consil. 20. alias 11. de eland. desponsat.

Contrahere volentes matrimonium & suspicantes quod parochus, cuius præsentia ad matrimonium iuxta Concilium Tridentinum est necessaria, nollet esse præsens illi contrahendo, si vocent eum quasi ad aliud propositum in quandam domum, & mox eo præsentem, & ignorante quid agere volebat, prædicti contracturi mutuo se in coniuges recipiant per verba de præsentem, coram illo parochio, & alijs duobus, vel tribus testibus quod solum requirit Concilium Tridentinum, sess. 24. c. 1. de rescript. matr. ad substantialem valorem matrimonij, validum matrimonium contrahunt; nec necesse est, ut parochus, vel testes regulariter rogati sint, & sciant ad quid rogantur; sed sufficit, quod præsentem ad id quod agitur, per sensum corporeum visus, & auditus.

DECISIO XXV.

Ex consil. 21. alias 1. qui clerici, vel vovent.

Qui post votum emissum de iur. a religione, & castitate seruanda, promittit puellam ducere eam in uxorem, ut sic contentiret in copulam carnalem, quod illico fecit,

fecit, & ob id infamata manet, votum potius im- lere, quam illam ducere tenetur, cum talis prius Deo, quam puellae obligatus fuit; c. Prior. de reg. iur. in 6. & sponsalia secuta etiam cum copula, votum precedens religionis non tollit. Arg. c. commissum. de sponsal. Rursus, Qui cler. vel vouent. In quo casu satis erit, quod prius damnum puellae illatum restituat, dando ei tantum, quanto indiget, vt aequè bene collocetur, ac collocata fuisse, si infamata non fuisset, c. 1. & 2. de adulter.

DECISIO XXVI.

Ex conf. 5. alias 6.

26 **F**ilij, qui ex concubina, qua matrimonium cum alio viro contraxit, qui ab ea diu absuit, & incertum erat an viueret, nascuntur, viuentis prioris mariti concubinae, illegitimi sunt, nec per subsequens matrimonium cum praefata concubina post mortem prioris sui mariti solemniter contractum, legitimi efficiuntur. Alij tamen, qui probarent se natos ex eadem concubina post mortem prioris mariti, per tale matrimonium subsequens solemniter inter eos contractum legitimi censendi sunt, cap. tanta. qui filij sint legitimi.

DECISIO XXVII.

Ex conf. 23. alias 15. de conuers. coniug.

27 **C**ontrahentes sponsalia de futuro & se inuicem maritali, & vxorio affectu ante Concilium Tridentinum cognoscentes: si illa postea nup sit alteri publice, (cum sic alteri nubendo adulterata sit, & in adulterio maneat, cap. Agathola. 27. q. 2.) ipse etiam sine solutione Matrimonij quoad vinculum, sed quoad thorum, & cohabitationem separare potest, & sic separatus etiam sine vlla Papae auctoritate permanere, & vel religionem profiteri, vel ordines sacros sine metu irregularitatis, aut suspensionis suscipere & tunc ordinibus suis absque aliqua Papae dispensatione vti valet, & suae conscientiae satisfacere, eam, vt caste viuat, admonendo.

DECISIO XXVIII.

Ex conf. 24. alias 1. de Matrimon. contr. contra interd. eccles.

28 **S**i quis iuuenis nobilis, quasi fascinatus, inuito eius patre cum femina vilissima, non sine maximo eius familiae dedecore, matrimonium contrahere omnino vellet, in se & a patre eius impetrati, & a summo Pontifice motus propitijs concedi potest, per quem prohibeat sub Censuris, & penis grauissimis parochio praedictarum personarum, qui nunc est, & qui mutatis domicilijs foret, & etiam ordinario eorundem, ne huiusmodi nuptijs intererent, nec alijs presbyteris facultatem in eis interuenientibus facerent intra annum ab hoc: Arg. cap. si de clandest. de spons. & cle. 1. de consang. vt infra tale tempus videatur, si mediantibus orationibus ab huiusmodi fascinatione liberari possit, ita vt in se reuerus iuuenis, quod sibi, & suae familiae conuenit, faciat.

DECISIO XXIX.

Ex conf. 25. alias 2. de eo qui cogn. consang. vxor.

29 **Q**ui rem habuit cum matre, & postea sponsalia cum filia contraxit, cum qua etiam rem habuit, & postea etiam rem cum matre habuit, si tacite, vel expresse dispensationem procurare promisit, seu cum proposito, & intentione obtinendi, & procurandi dispensationem contraxit, in foro conscientiae pro viribus dispensatione quaerere tenetur, vt valide cum filia contrahere possit, & post eam obtentam solempiter cum eadem contrahere; sin vero sponsalia simpliciter contraxit, nulla facta mentione expresse, aut tacite de dispensatione, cum hoc casu sponsalia videantur omnino nulla, & proinde ad nihil obligantia; Arg. Reg. praefat. de regul. iur. in 6. ob deceptionem tamen, qua sciens impedimentum contraxit cum filia ignorante fornicationem eius cum sua matre, & consequenter impedimentum, quod erat inter ipsos, damnum deflorationis eius resarcire tenetur.

DECISIO XXX.

Ex conf. 26. alias 6.

30 **C**um matrimonium sine vtriusque partis consensu consistere nequeat, c. si inter. de sponsal. & actus agendum ultra intentionem eorum non operantur, cap. si. de praeb. quotiescumque ex sufficientibus coniecturis probari potest, contrahentes, aut vnum contrahentium intentionem contrahendi, aut consentiendi non habuisse, sed decipiendi, & simulandi matrimonium inter eos contractum defectu consentus; & intentionis ambozum, vel alterius partis, fuisse omnino nullum iudicandum est.

DECISIO XXXI.

Ex conf. 27. deesi in Nonis.

31 **Q**uia concessio regulariter, & dispositio generalis generaliter est intelligenda, c. si Romano rum, d. 29. & omnis parochus regulariter omnes vices suas tam generaliter, quam specialiter alteri sacerdoti committere potest; Arg. gl. solem. in c. peruenit d. 95. & a regula non difformatur nisi expresse caueatur Glia l. omnis definitio, de regul. iur. in 6. Sacerdos ex generali licentia sibi impartita a parochio, vt omnia quae ad curam pertinent, exercere possit etiam matrimonio iuxta Concilij Tridentini decretum contrahendo inter se potest, maxime cum assistentia parochi in matrimonio, non tanquam functio dignior parochi requiratur, (quandoquidem aliae functiones sacramentales, quas tamen alteri committere valet, longe maiores sunt) sed vt non desit probatio matrimoniorum, & ne matrimonia clandestina contrahantur.

DECISIO XXXII.

Ex conf. 28. deesi in Nonis.

32 **Q**uamuis occisio vxoris sine iudicio impedimentum ad contrahendum matrimonium inducat c. interfecto. c. ad monere. 33. q. 2. mulier tamen quae sine licentia nubit alteri, qui ipsa ignorante, vxorem suam occidit, validum tum eo matrimonium contrahit, cum vxoricidium impedimentum sit impediens quidem matrimonium contrahendum, sed non dirimens iam contractum ex Nauari in Man. c. 2. num. 74.

DECISIO XXXIII.

Ex conf. 10. alias 41. de success. ab intestato.

33 **V**xor pauper in bonis mariti diuitis, ante copulam morui dotem habet, sicut vicium manus pauper partem dotis lucrat, quando coniux diues ante copulam carnalem, & post matrimonium per verba de praesenti contractum moritur. Auth. praeter ea. C. vnde vir, & vxor.

DECISIO XXXIV.

Ex conf. 30. alias 9. de clandest. sponsal.

34 **S**icut electus, & confirmatus in episcopum, & nondum consecratus, omnia ad episcopum pertinentia exercere poterit, praeter ea quae sunt ordinis; Arg. c. suffraganeis, & c. transmissum de elect. ita etiam & Parochus, pro uius canonice de ecclesia parochiali, etiam si nondum sacerdos sit, omnia potest praeter ea, quae sunt ordinis; vnde & parochi praesentia, qui nondum sacerdos est, in matrimonio iuxta Concilij Tridentini decretum contrahendo sufficit, quamuis alius vices Parochi supplere non possit, nisi sacerdos sit.

DECISIO XXXV.

Ex conf. 31. alias 2. de cond. apposta.

35 **M**ulier promittens ancillae centum pro dote, cum conditione si ei honeste seruiret etiam si post novem annos seruitijs, & viginti quinque transmissis ancillae permiserit se licite deservari ancilla, ad soluendum tamen ei centum promissa, vel saltem salarium honestum cuiuslibet annum quo seruitur, & consuetum solui ancillis eius qualitaris, cuius ipsa ancilla est, obligatur; cum pariter filiam; & herus ancillam ante viginti quintum annum non collocantes, in mora tradendi eas manibus cequantur. Auth.

Et siera promittendo centum pro dote, ea promissio infra tempus boni viri arbitrio declaranda, cap. de causis, de off. deleg. quale est tempus novem annorum; vnde cum mora sua cuiuslibet esse debet notitia, Reg. Mora. de reg. iu. in 6. potius heret, quam ancillæ nocere debet; & ideo vel centum pro dote, vel salarium honestum cuiuslibet anni fermitatis ancillæ per solvete tenetur.

DECISIO XXXVI.

Ex cons. 32. alias 2. de rapto.

Matrimonium cum puella invito patre rapta, ipsa volente, & consentiente, & sine solennitate contractum post Concilium Trid. sess. 24. ca. 6. de ref. mat. non solum est nullum, quando non adest præfens parochus legitimus, nec alius presbyter de illius, vel ordinarij licentia, aut testes: sed etiam quando puella a raptore in loco tuto non est posita, & libere, & voluntarie in raptum postea consentit; Rapta vero dicitur quæ contra voluntatem patris de domo eius abstrahitur, sine id de voluntate, siue contra puellæ voluntatem fiat, ex S. Tho. 2. 2. q. 159. art. 7.

DECISIO XXXVII.

Ex cons. 33. alias 11.

Contrahens sponsalia de futuro cum septenni, vel Matrimonium per Procuratorem cum puella nubili etati proxima, cap. literas & cap. accessit. de despon. imp. quæ mortua est etiam, priusquam Matrimonium consummatum sit, cum sorore præfate puellæ, propter impedimentum publicæ honestatis, quod est inter contrahentem, & consanguineos primi gradus prædictæ puellæ mortuæ, & sororis eiusdem, contrahere nequit ex Conc. Tri. sess. 24. cap. 3. de ref. matr. & Pio V. in extr. Ad Roman. An. 1566. sicut nec soror aliqua præfate puellæ mortuæ, alicui ex consanguineis sponsi contrahentis in primo gradu nubere potest. ca. sponsam. de sponsalib. & Nau. in Man. c. 22. num. 57. A firmitatis vero impedimentum non oritur nisi ex copula carnali.

DECISIO XXXVIII.

Ex cons. 34. alias 9.

Puella quæ contraxit sponsalia de futuro cum aliquo, qui postea propter sua crimina bannitus fuit, sine vlla dispensatione, libere, & legitime alij nubere potest: eo quod sponsalia de futuro dissoluntur, quando superuenit aliquid, quod si a principio interuenisset, verisimiliter contracta non fuissent. cap. quemadmodum. de iurei.

DECISIO XXXIX.

Ex cons. 35. alias 3. de eo qui dux. in Matrim. quam polluit per adult.

Qui viuentis uxore prioris longe ab eo degente, & motus timore mortis eius cum alia publicè contrahit mortua prioris uxore, cogi potest, & debet iterum cum secunda, habita dispensatione quoad vtrumque forum super impedimento quod ex adulterio nascitur, contrahere, ca. de eo qui dux. in matrim. quam polluit per adult. vel eam deceptam dotare. cap. 1. & 2. de adul. quod matrimonium secundum denuò vel sub denunciationibus, vel ad maiorem cautelam etiam coram parochio, & testibus, tacita causa nullitatis contrahere, & instrumentum Notarij munire est vtile; in Nau. in Man. c. 16. num. 16. & 36.

DECISIO XL.

Ex cons. 36. alias 10. de his quæ vi, met. caus. sunt.

Puella sub Curatoris potestate constituta, & metu, & reverentia ipsius curatoris per se, & alios illum incutientis, sponsalia cum aliquo iuvene, & successivè Matrimonium contrahentes, nullum est, si tam ante ipsa sponsalia, vel etiam post contracta sponsalia antequam Matrimonium contraheret, protestetur expresse coram testibus fide dignis, se cum illo nullatenus contrahere velle, adeo vt si contingeret illam dicere aliqua verba, quibus se consentire significaret, dicturam se illa contra mentem & voluntatem suam ob metum, & reverentiam sui Curatoris, & aliorum suorum amicorum, vel familiarium; quia Matrimonium liberum partium consensum, & non coactum necessario requirit: c.

cum locum. de spons. & cap. sufficiat 27. q. 2. & cap. notificati. 31. q. 5. omnis autem reverentia, quæ operatur tantum quod illa non interueniente actus non fieret, tollit consentium, & actum rescindit l. 1. §. quæ oneranda. ff. quarum rerum actio non datur, & gl. oibi. & cap. 1. §. porro. de despon. in 6.

DECISIO XLI.

Ex cons. 37. alias 4. deo, qui dux. in Matrim. quam pol. per adult.

Quicquam ante Concilium Tridentinum cum vna contraxit, & postea illa viuentis cum secunda in facie ecclesiæ contrahit, ex qua, viuentis prioris, filios habuit, prioris uxore legitima mortua, denuò cum secunda, nouo præfatis consensu, & non alias Matrimonium contrahere debet, quia Matrimonium, quod ab initio fuit nullum, ob aliquod impedimentum validari non potest, nisi de nouo contrahatur. Possunt autem de nouo clam absque scandalo contrahere, eo quod omne Matrimonium inualidè contractum in facie ecclesiæ, etiam post Concilium Tridentinum denuò clam & secrete contrahi potest, prout vsus sacre Penitentiarie de consensu Papæ obseruat, v. ait Nau. in Man. c. 22. n. 11. 47. & 86.

DECISIO XLII.

Ex cons. 38. alias 5.

Catholicus cum hæretica ante Concilium Tridentinum & etiam post illud, in locis, in quibus idem Concilium publicatum non est, vel non sunt lapsi triginta dies a publicatione facta, & multo magis vbi Concilium receptum est, sponsalia de futuro contrahens, consecuta etiam copula carnali, Matrimonium cum eadem contraxisse iudicandum non est, quandoquidem omnis promissio rei turpis, (qualis est catholici de Matrimonio cum hæretica contrahendo) & quæ sine sacrilegij peccato impleri non potest, ipso iure nulla est, in malis promissis. 22. q. 4. vnde & sponsalia præfata nulla omnino censenda sunt, & proinde nullum effectum Matrimonij producere possunt. Arg. c. non præstat. de reg. iur. maxime cum iura, quæ sponsalia de futuro per copulam carnalem subsecutam Matrimonium facere affirmant, ex c. is, qui fidem de sponsal. saltem præsumptum, post Concilium Tridentinum sess. 24. c. 1. de ref. matr. cessant, ita Nau. in Man. cap. 25. nu. 144. & etiam de sponsalib. validis non de illis, quæ ipso iure nulla sunt, intelliguntur. Nec vspiam sponsalia ipso iure nulla effectum Matrimonij per copulam subsecutam producere expressum reperitur.

DECISIO XLIII.

Spousalia catholicorum valida per copulam carnalem subsequentem ante Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de ref. matr. in Matrimonium ea de causa transire censentur, quod sponsus sponsam cognoscens illud animo consummandi Matrimonium fecisse præsumitur, ne in dubio peccasse iudicetur; vnde cum catholicus hæreticæ promittens cum ipsa contrahere, illam uxorio affectu cognoscendo peccatum non curat, sed potius illam tali affectu cognoscendo, & eam illa contrahendo, magis peccat, quam eandem affectu fornicario cognoscendo, eo quod in hoc casu grande sacrilegium committit, vt aiunt Doctores in 4. d. 39. per copulam carnalem subsequentem sponsalia completere velle, aut Matrimonium consummare, iudicari non debet.

DECISIO XLIV.

Quamuis catholici sponsalia ante Concilium Tridentinum, & post illud etiam in locis, vbi illud receptum non est, de futuro cum hæretica contracta, ex sola copula carnali subsecuta, in Matrimonium non transeant, quia in dubio illum non voluisse ea complere præsumitur: si tamen propria eorū confessione, aut alijs sufficientib. signis, puta per cohabitationem mensuram, aut aliud tempus, de hominodi uxorio eorū affectu constet, in Matrimonium transisse censentur: quamuis enim Catholico Matrimonio cum hæretica

retita contrahere non liceat, si tamen contrahit, verum, & validum iudicandum est. cap. non oportet. 28. q. 1. & glo. ibi. & DD. in 4. dist. 29.

DECISIO XLV.

45 Sponsalia quantumlibet nulla ob aliam causam, quam ob defectum consensus, ante Concil. Tridentinum impedimentum publicae honestatis, impediens, & dirimens Matrimonium inter sponsam, & omnes consanguineos sponsi usque ad quartum gradum, & e contrario inter sponsum, & omnes sponsae consanguineos usque ad quartum gradum, & omnes sponso consanguineos usque ad quartum gradum, produxerunt: cap. l. de spons. in 6. c. sponsam. de spons. Post Tridentinum autem sponsalia de iure nulla, nullum effectum impedimenti publicae honestatis pariunt, sed neque modo tale impedimentum etiam ex sponsalibus validis natum, nisi in primo tamen consanguinitatis gradu impedit, ita ut sponsa modo cum consanguineo sponsi, qui vltiori gradu, quam primo, prioris sponsi consanguineus esset contrahere poterit; sicut e contrario sponsus, cum consanguinea sponsae, quae illi vltima primum gradum consanguinea esset, non autem cum ea, quae in primo gradu esset consanguinea, contrahere valet, ita Conc. Tr. sess. 24. cap. 3. de refor. matr.

DECISIO XLVII.

Ex cons. 3. alias 4. de despon. imp.

46 Quamuis duo impuberes, quorum masculus annos quatuordecim non complevit, nec femina duodecim iure humano prohibente, Matrimonium contrahere non possunt: cap. Puberes, de despon. imp. ex iusta tamen causa, puta pro bono pacis, ut tales validum inter se Matrimonium contrahant, Papa dispensare poterit. c. 2. de despon. impub.

DECISIO XLVII.

Ex cons. 40. alias 1. de conuers. coniug.

47 Cum lex Concilij Tridentini sess. 25. cap. 1. de ref. matr. prohibeat generaliter, imo vniuersaliter & negative, ne quis ante finem anni nonitatus professionem faciat, & lex generalis, praesertim vniuersalis & negativa, vniuersaliter intelligenda sit, c. Solite. §. fin. de maior. & obed. tenerit sponsa de praesenti, cuius sponsus, ipsa renuente, religionem est ingressus, habitum quo suscepit, tam diu expectare, donec elapso probationis anno professionem emisit nec praefigi potest terminus aliquis sponso, iuxta quem, vel profiteatur expresse, vel ad sponsam redeat, pro iure antiquo statutum fuit. cap. ex publico, de conuer. coniug. & cap. commissum. de sponsa.

DECISIO XLVIII.

Ex cons. 41. alias 12. de cland. desponsat.

48 Dispositio omnis verbo fieri potest, nisi scriptura ad actus valorem requiratur; gl. in cap. 1. de cons. in 6. in fi. unde & licentia quam dat parochus sacerdoti, ut contrahendo Matrimonio inter sit, sufficit ut sit verbalis, & probari possit per testes, cum iura nulla specialiter requirant, ut licentia haec per scripturam concedatur.

DECISIO XLIX.

Ex cons. 42. alias 10.

49 Matrimonium bona fide contra ius humanum contrahentes, & longo tempore parati decem annis continuati in sua bona fide permanere relinqui debent. cap. quia circa. de consang.

DECISIO L.

Ex cons. 43. alias 44. deest in Nouis.

50 Quia contracto Matrimonio legitimo per verba de praesenti cum puella nubili nondum tamen per copulam cognita, rem postea cum foru sua habuit sine vltia obtenta dispensatione cum dicta puella contrahere potest: eo quod Matrimonium cum ea contraxit, antequam impedimentum hoc affinitatis in primo gradu superuenit, & impedimentum affinitatis superueniens post contractu

Matrimonium non illud dirimit, nec impedit quoad vinculum: cap. discretionem. de eo qui cogn. consang. vxor. indiget tamen adulter dispensatione ad debitum coniugale ab ea petendum; ob id dictum impedimentum affinitatis, cap. ad limina. 30. q. 1. innocens vero illud petere potest.

DECISIO LI.

Ex cons. 45. alias 6. de elande. desponsat.

51 Matrimonium tempore pestis, vel alia de causa contractum, coram sacrista ecclesiae parochialis, clerico minorum ordinum solum, de licentia facta sibi ad id per parochum eiusdem ecclesiae, nullum, & irritum est; Cum pro forma substantiali Matrimonij in Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de ref. matr. statutum sit, quod vnus ex eis coram quo Matrimonium contrahendum est, sacerdos sit; adeo ut nec parochus, nec Episcopus sive Ordinarius hanc assensum nisi ei, qui sacerdos est, delegare possit.

DECISIO LII.

Ex cons. 46. alias 4.

52 Nisi deles sponsi, qui dum in infidelitate essent factis tamen sponsalibus de futuro se semel cognouerunt carnaliter; sine animo tamen tunc Matrimonium consummandi, existimantes adhuc nullum posse inter eos Matrimonium esse, eo quod secundum leges eorum non publice & legitime contraxerant, ad fidem conuersi Matrimonium per verba de praesenti contrahere debent secundum formam Conc. Tridentini, ita ut faciendae sint proclamationes per quas si iouentur cognati, vel affines intra quartum gradum, verum Matrimonium sine dispensatione contrahere non possunt, licet ante conuersionem, & baptismum potuissent; quia simul ac christiani effecti sunt, ecclesiae legibus subiiciuntur. Arg. cap. 1. de cons. & cap. gaudemus de divor. & cap. non debet. de consang. & affin. & Conc. Trident. sess. 24. cap. 1. de ref. matr.

DECISIO LIII.

Ex cons. 47. alias deest in Nouis.

53 Matrimonium inter se contrahere volentes, & timentes impedimentum sibi in curate, cuius sunt incola factum tri, & ideo in aliam civitatem longe ab illa sitam abeuntes, in qua post aliquot dies ibi morantes Matrimonium in facie ecclesiae contrahere volunt, illud facere debent praesente parocho, vel alio Sacerdote de parochia ipsius, vel ordinarij licentia, id est, Episcopi, vel Vicarij eius Generalis arg. gl. sing. Cle. i. ver. praesens parochus, vel alius Praelati habentis iurisdictionem quasi Episcopalem, qui superior esset Parocho loci, cuius Parochianus est, qui, vel quae contrahere vult; quidem etiam habent Caedimules in suis titulis, cap. ls qui. de maior. & obed. cum proprius contrahentis Parochus in Conc. Trid. sess. 24. cap. 1. de ref. matr. intelligatur, in cuius parochia contrahentes habitant tempore, quo Matrimonium contrahunt.

DECISIO LIV.

54 Cum parochus extra suam parochiam, & Ordinarius extra suam diocesim priuata persona censentur saltem quoad exercenda in suam potestatem, i. terra adiuncta glo. ff. de off. praesid. & proclamationes tribus continuis festis diebus faciendae sunt in parochia in qua contrahendum est; ea. fina. de clandest. despon. & Innocen. & Pan. ibi. Nec licentia parochi, vel ordinarij ad contrahendum Matrimonium extra suam diocesim; Nec praesentis parochi, ordinarij, aut ab eo licentiae, extra territorium, vel diocesim suam sufficit sed necessaria omnino est praesentis parochi, vel alterius Sacerdotis de ipsius parochia, seu ordinarij licentia, in propria parochia, vel diocesi, ut Matrimonium valide secundum Concil. Trid. forma in sess. 24. cap. 1. de ref. matr. contrahatur; Eo quod ratio quare Conc. desiderat praesentiam parochi, vel sacerdoti ab eo, vel ab ordinario licentiam in Matrimonio habendo sit, ut cum maiori auctoritate, quam habet in subditum in eo loco, in quo contrahitur Matrimonium, fiat Quae auctoritas plane cessat, cum eiusmodi praesentia

extra parochiam, vel territorium, vbi persona priuata habentur, exhibetur.

DECISIO LV.

Ex consil. 48. alias 7.

Qui iureiurando mulieri dicit, vt illam ad se cum cumbendum inducat, non habeo aliam nisi te, vel promitto tibi me non aliam ducturum vxorem nisi te, aut aliam mulierem non ingressuram domum meam nisi te ipsam, nec in foro conscientiarum, aut in foro exteriori sponsalia cum illa contrahere censetur: Potest tamen iudex eum in foro exteriori compellere, & tenetur ipse ob deceptionem, & diffamationem ad matrimonium cum ea contrahendum, arg. l. vnica, §. fi. C. de rapr. virg. Pan. in c. ex parte, de sponsal. nisi mulier hanc obligationem illi remittere contenta fuerit, c. Præteres, de sponsal.

DECISIO LVI.

Ex consil. 49. alias 3.

Plebeius se Nobilem primogenitum, & diuitem fingendo, matrimonium cum Nobili puella ex illustri familia contrahebat, seruata forma in id necessaria per Concilium Tridentinum, sess. 24. ca. 1. de ref. matr. inducta; quamuis huiusmodi dolis vtendo peccat, quia tamen penitus in errorem personæ inducere non videtur, (qui solus ipso iure matrimonium annihilat, c. 1. 29. q. 1. & ait Nau. in Manual. c. 22. num. 32.) de rigore iuris matrimonium validum, nec regulariter separabile contraxisse censetur. Quia vero error talis, ad errorem personæ, & conditionem seruilem proximè accedit, & ex tali matrimonio multa scandala, & homicidia probabiliter sequi possunt, matrimonium tale si consummatum non fuerit, Papa iuste dissoluit. Glo. celebr. in ca. ex publico, de conuers. coniug.

DECISIO LVII.

Ex consil. 50. alias 29. de penit. & remis.

Quando gratia a Papa in vtroque foro obtenta ad contrahendum matrimonium in aliquo gradu prohibito propter surreptionem occultam sit nulla, & impetrantes in Dataria solent compositionem soluere, non potest penitentiarius Maior sic contrahentes ad dictam compositionem solvendam cogere, si cognita postea surreptione de super dispenset; neque etiam aliquid sponte datum pro munere accipere; Eo quod Penitentiarius Maior vbique gratis expedire tenetur, prout in illius facultatibus exprimi solet; teneturque etiam in suis literis testari cas gratis vbique esse expeditas: Non dicitur autem gratis expediri, quoties aliquid per viam compositionis exigitur, quia exigit ab inuito, est extorqueretur glo. in c. exigit de censibus in 6. verb. exigere.

DECISIO LVIII.

Ex consil. 51. alias 2. de refer.

Cum in lege id videtur concessum, quod non inuenitur prohibutum cap. consulisti, 2. q. 5. & gl. c. 1. verbo inuenitur. de trans. prælat. dispensatio super impedimentum matrimonij obtenta valet, etiam si ad eam obtinendam quis nullum speciale mandatum acceperit. argum. l. quidam relegatus, ff. de reb. dubijs. gl. & Bal. in c. ad autes, de rescript.

DECISIO LIX.

Ex consil. 52. alias 4. de cland. despon.

Præsentia parochi vnius contrahentium, vel alterius Sacerdotis de ipsius, vel ordinarij licentia, quæ ex Concilio Trident. sess. 24. cap. 1. de ref. matr. decreto ad matrimonium contrahendum requiritur, sufficit siue in vici, siue in femina parochia contrahatur ex Nau. in Man. c. 25. nu. 144.

DECISIO LX.

Ex consil. 53. alias 5. de cogn. spir.

Sponsi ante Concilium Trident. se carnaliter cognoscentes Sanimo, & affectu vxorio, & prolem suscipientes, quam in periculo mortis constitutam pater baptizat, verum ma-

trimonium contrahunt, nec aliquam ex tali baptismo pater cognationem quæ nocet, aut impedit vsum Matrimonij contrahit, ad limina, 30. q. 5. Quia per actum bonum in necessitate factum, matrimonio antea contracto præiudicari non debet: Sponsalia vero ante Trident. & postea in locis, in quibus non est publicatum aut receptum, per carnalem copulam vxorio affectu habitam, in verum Matrimonium transeunt: Qui vero in simili necessitate sumi, & fornicatæ suæ filium baptizat, cognationem spirituales impedimentum, & dirimentem Matrimonij contractum contrahit: c. 1. de cogn. spir. in 6. Diuersa etenim est ratio baptizantis filium suum ex vxore, & filium ex Concubina habitum eo, quod in priori casu agitur de non præiudicando matrimonio iam contracto, in posteriori vero agitur de non præiudicando contrahendo: ita vt baptizans in necessitate fornicarium filium includitur sub illa regula, nimirum quod inter baptizantem, & patrem, & matrem baptizati oritur cognatio impediens, & dirimens contractum matrimonij, ca. 1. de cogn. spir. in 6. quod impedimentum per Concilium Tridentinum, sess. 24. cap. 2. de refer. matr. non tollitur. Baptizans autem in tali necessitate filium suum ex vxore a tali impedimento contrahendo excusatur cap. Ad limina, 30. q. 1. & Nau. in Man. ca. 22. nu. 40.

DECISIO LXI.

Ex consil. 54. alias 16.

Parochus accersitus a volentibus matrimonium contrahere, & contrahentibus per verba de presenti coram parochio, & testibus, validum matrimonium contrahunt, quamuis parochus nihil dicat, vel etiam si dicat, Ego vos postea coniungam.

DECISIO LXII.

Ex consil. 1. in Nouis, deest in antiquis.

Matrimonij Sacramenti materia est consensus vtriusque, verba autem, vel signa, quibus illa idoneè exprimitur, forma ex Nau. in Man. c. 22. nu. 20.

DECISIO LXIII.

Ex consil. 13. in Nouis, deest in antiquis.

Impedimentum Matrimonij probabiliter ignorans, etiam si monendus non sit quoad effectum vitandi peccatum, eo quod probabilis ignorantia excusata peccato, cap. 1. de consil. & ignorantia de reg. iur. in 6. & S. Tho. 1. 2. q. 6. ar. 3. ad effectum tamen, vt matrimonium valeat, & adepta dispensatione valide de nouo contrahi possit, aut non, admoneri debet, ita Nau. in Man. c. 22. nu. 47.

DECISIO LXIII.

Ex consil. 14. in Nouis, deest in antiquis.

Matrimonium in gradu prohibito contrahentes, si postea in notitiam impedimenti veniant, obtenta dispensatione, de nouo contrahere debent, alioquin matrimonium non est validum: Siquidem matrimonium, quod a principio fuit nullum, a potestate aliqua humana confirmari nequit; nisi consensus de nouo ex quo legitimum matrimonium, quod est Sacramentum, oriatur, post sublatum impedimentum, adueniat.

DECISIO LXV.

Ex consil. 15. in Nouis, deest in antiquis.

Quamuis Sacramentalia, & Sacramenta, excepto baptismo in morte ab hæretico, vel schismatico se enter accipiens peccat; quia tamen benedictio nuptiarum, siue bene, siue malè ab hæretico accepta, vinculum essentialis matrimonij, nec auget, nec minuit, cum hoc indissolubile sit, ex Matt. 19. & c. quos Deus, 33. q. 2. a Sacerdotibus Græcis, hæreticis, & ritum Ecclesiæ Romanæ blasphemantibus benedictionem nuptialem accipientes, nec vxores relinquere possunt, & ad sic relictas, etiam si secundas duxerint federe tenentur, c. 1. & vlt. de sponsa. duorum.

DECISIO LXVI.

Ex cons. 18. in Nouis deest in antiquis.

66 **S**ponsalia solemniter de futuro cum aliqua contrahens, & eam antequam per verba de presenti coram parochio, & testibus per Concilium Trid. sess. 24. de ref. matr. c. 1. ad id requisitis contrahat, carnaliter cognoscens, quamuis eam ducere tenetur, maritus tamen eius non efficitur, eo quod nec matrimonium hodie per copulam affectu maritali post sponsalia habitam præsumitur, nec absque præsentia parochi, aut alterius Sacerdotis de illius, vel ordinarij licentia, & sine testibus valide contrahi potest.

DECISIO LXVII.

Ex cons. 19. in Nouis, deest in antiquis.

67 **C**um omnis promissio rei notabilis licite promittentem, sub pœna peccati mortalis iure naturali, & canonico obliget, c. 1. de pœnis, & iuramentum quacunque arte verborum concepiatur, in eo sensu adimpleri debet, quem cui iuratur, intelligit, c. Quacunque 22. q. 7. & Nau. in Man. c. 16. nu. 18. quare virginem in vxorem ducere promittens ducere tenetur, etiam si talem promissionem absque animo adimplendi fecerit.

DECISIO LXVIII.

Ex cons. 20. in Nouis, deest in antiquis.

68 **V**irginem diu sollicitans, fingendo eam in vxorem ducere velle, si tantum ad oscula, & tactus perueniat, quamuis illam in vxorem ducere non tenetur, doctorem tamen aliquam in illati damni compensationem assignare debet.

TITVLVS II.

De desponsatione impuberum.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsalia impuberum etsi ad matrimonium obligent, non tamen superueniente ætate matrimonium fiunt.
- 2 Sponsalia inter puberem, & impuberem valent, sed pubes resiliere non potest donec alter pubescat, & contrahere nolit.
- 3 Sponsalia per parentes sponis presentibus, vel ratificantibus contracta tenent, possunt tamen, etiam si iurata fuerint, mutuo consensu dissolui.
- 4 Impuberes, an, & qui consensum sufficientem ad matrimonium contrahendum de presenti habere censentur.

DECISIO I.

Ex cons. 1. alias 2.

1 **Q**uamuis duo impuberes, aut pubes cum impubere etiã per verba de presenti in se contrahant, non tamen verum inter se matrimonium, sed tantum iuris fictione, c. 1. de spons. impub. in 6. sponsalia de futuro contrahere censentur, nisi pubertati proximi sint, & malicia, vel potentia suppleat ætatem; Sed neque per solam ætatem superuenientem talia sponsalia in matrimonium transeunt; adeo ut alter eorum adueniente ætate cum alia, vel cum alio matrimonium valide contrahere potest; Sic tamen cum alia, vel cum alio contrahens matrimonium peccat, nisi aliqua iusta de causa superueniente excusetur eo, quod sponsalia priora de futuro etiam inter impuberes in conscientia ad matrimonium contrahendum obligant.

DECISIO II.

Ex cons. 2. alias 1.

2 **P**ubes cum puella impubere sponsalia de futuro contrahens, expectare tenetur nec sine peccato resiliere potest etiam de consensu eius, donec illa pubescat; Quod si adueniente pubertate puella cum eo contrahere tenuat, poterit

utrumque libere a præfatis sponsalibus discedere; Aut si ipsa tunc cum ipso contrahere voluerit, tenebitur ipse cum illa contrahere: Sin antequam illa pubescat, etiam de consensu eius, vel postquam ad pubertatem peruenit sine consensu eius, matrimonium cum alia per verba de presenti contrahat, peccat quidem mortaliter, matrimonium tamen alias legitime contractum valet; ita Doctor. in c. 1. de despons. impub.

DECISIO III.

Ex cons. 14. alias 3. de rescriptis.

3 **S**ponsalia per parentes sponis absentibus, nec postea ratificantibus illa contracta, nihil valent; cap. 1. §. porro. de despons. impub. in 6. si vero ipsi presentibus, vel postea ratificantibus contracta sint, siue iurata, siue non iurata fuerint, apposta pœna, ut is, per quem fieret, quo minus Matrimonium inter eos contraheretur, alteri pœna nomine certam aliquã pecuniã quantitatem solueret, & valida censenda sunt, & ad Matrimonium contrahendum obligant; Quod si alter resiliere velit non potest pœna illa peti; cum nemo ad Matrimonium contrahendum per pœnam obligari iuste possit. c. Gema. de sponsal. Possunt tamen huiusmodi sponsalia de ambo rum sponforum consensu solui, ca. Præterea ita vt non sit opus absolute vlla de iuramento factio; Per remissionem enim fidei, & promissionis date, remittitur etiam & iuramentum quod tanquam earum accessorium opponi solet.

DECISIO IV.

Ex cons. 5. in Nouis deest in antiquis.

4 **I**mpuberes non habere consensum sufficientem ad matrimonium de presenti contrahendum etsi ius canonicum alicubi insinuare videatur c. 2. de despons. impub. verius tamen est, id solum in infantibus, & aliis dol non capacibus intelligi, vnde alibi inter eos sufficientem consensum inueniri posse tradit, c. continebatur. de despons. impube. & c. fin. de eo qui cogn. confan. vx. & impuberibus quibusdam, vt Matrimonium contrahere possent, Pius V. concessisse dicitur, quãuis postea Gregorius XIII. die 13. Aprilis 1580. respondisse fertur sedem Apostolicam ob hoc non esse interpellandam, cum si deficiat discretio, vel potentia consumandi Matrimonium sedes Apostolica nihil possit; quod si neutrum deesse cognouerit ordinarius, poterit (si causa quæ narratur verã hnt) suo iure dictam licentiam concedere.

TITVLVS III.

De clandestina desponsatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Parochi denunciations trinas matrimonijs contrahendis præmittendas remittere non possunt.
- 2 Parochianum non facit habitatio ad tempus extra domicilium.
- 3 Matrimonium sine presentia parochi, in locis ubi Concilium receptum non est, an valeat.
- 4 Matrimonium clam ducta veliãta, cum alia contractum, in locis ubi Concilium non est receptum, non valet.
- 5 Matrimonium raptor cum rapta ante restitutionem contrahere nequit.
- 6 Matrimonium cum non baptizato contractum est nullum.
- 7 Absolui nequit, qui infidelem ducit, nisi ab ea se separet.
- 8 Matrimonium, cui nec parochus, nec alius de illius licentia aderat, per cohabitationem septennem, non validatur.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in utrisque.

1 **Q**ui Matrimonium contrahere volunt, & timent, ne si publicaretur; antequam esset contractum, a ma-

maleuolus retardaretur, uel etiam impeditetur remissionem, & relaxationem præmittendi trinas denunciations per iura, capit. cum inhibicio de claud. despon. & Concilium Tridentinum, sess. 24. c. 1. de ref. matr. præceptas, ab Episcopo petere, & impetrare debent, nec a parochio remitti possunt; cum Tridentinum concedendo hanc facultatem Episcopis, eam parochis tacite negare uideatur. c. Nonne de præsump. & Nau in Man. ca. 22. num. 70.

DECISIO II.

Ex conf. 2. alias 7.

Conuitatis incolæ, & ruti prædia habentes, & ad rusticalia exercenda aliquoties in anno ad rus accedentes, dimissa in vrbe parte familia, coram parochio ecclesiæ parochialis illius ruti, & testibus Matrimonium validum, post Concilium Tridentinum, sess. 24. ca. de refor. matr. receptum, & publicatum. contra heretice non possunt; eo quod parochus illius Ecclesiæ ruralis, nullius contrahentium parochus est, cuius tamen præsentia, uel alterius sacerdotis de licentia parochi, seu ordinarij contrahentium ad matrimonium validè contrahendum omninò necessaria est, Nec habitatio ad tempus extra domicilium etiam in domo, & possessione propria, aliquem illius loci parochianum efficit, ea is qui. de sepult. in 6. nisi quando quis in vitro que loco æqualiter habitaret. c. 2. sub fin. eo. tit. & lib.

(Aduertendum conf. 3. in antiquis 1. 2. dubia in se continere, quorum 1. 2. 5. & 10. desunt in Nouis, reliqua uero sparsim in Nouis sub alijs titulis ponuntur: Nam 3. est conf. 3. 5. de spons. 4. est conf. 4. de baptismo 6. 7. & 8. sunt conf. 3. & 4. de Iudæis 9. est conf. 6. de diuortijs. 1. est conf. 1. de summa Trinit. & fide catholica; & denique 1. 2. est conf. 5. de baptismo in Nouis.)

DECISIO III.

Matrimonium sine præsentia parochi in terris hereticorum, & infidelium ante Concilium Tridentinum, & etiam post illud in locis illis, in quibus nondum receptum, aut publicatum est, validum censetur, nec dissolui potest si consummatum fuerit, secus tamen si in locis, ubi idem Concilium receptum, & publicatum est, contractum sit, ut patet in eodem Conc. Trid. sess. 24. ca. 1. de ref. matr.

DECISIO IV.

Qui in locis ubi Concilium Tridentinum nec receptum, nec publicatum est, clam contrahunt matrimonium, & relicti postea uxoribus prioribus alias ducunt, uentibus prioribus, que etiam alijs nubunt, posterioribus conuiuendo peccant etiam post mortem priorum, nec cum illis, sine sedis Apostolicæ dispensatione etiam de nouo matrimonia contrahere ualent: Toto tit. de eo qui dux. in matr. quam poll. Sin uero priores adhuc superstites sint, ad eas redire tenentur, etiam si secundas duxerint; cap. 1. & 2. de sponsa. duorum. cum omnimò illicitum sit, plures simul uxores habere. c. Gaudemus. de diuort.

DECISIO V.

Qui in terris, ubi Concilium Tridentinum receptum est, puellam rapit, & cum ea coram parochio contrahit, nullum matrimonium contrahere censetur, sed neque cum illa contrahere potest, quamdiu illa sub raptoris potestate fuerit, & donec illa in loco tuto, & libero ponatur, postea tamen cum illa valide contrahere potest, dummodo ipsa consentiat, ex Conc. Trid. sess. 24. ca. 6. de ref. matr. & formam Concilij in contrahendo obseruent: si autem non sit receptum Concilium, Matrimonium ita inter raptorem, & raptam etiam sine parochi præsentia contractum tenet, si uerè rapta sponte consentit, c. h. de rapt. etiam antequam ipsa in tuto, & libero loco posita sit.

DECISIO VI.

Heretica, seu schismatica, alteri heretico, seu schismatico rite baptizato nupta, quæ postmodum conuersa

nubit catholico, uel postquam ei nupsit, conuertitur, ad conjugem priorem, dum modo ipse honestè, & absque creatoris contumelia, & absque attractione ad peccatum mortale, eam tractare uelit, & alias non edite tenetur: Nullo tamen modo alteri nubere ualeat etiam catholico, & si contrahat, matrimonium tanquam nullum, & irritum censeri debet; c. Gaudemus. & ca. quanto, de diuort. & Nau. in Man. c. 22. num. 48. Eo quod Matrimonium inter hereticum, & schismaticam rite baptizatam contractum ualeat, cap. Non oportet, 28. q. 1. & glo. ibi. & S. Tho. 4. d. 39. ita ut si consensum matrum sit, dissolui nequeat; secus autem inter fidelem non baptizatam contractum, qualis est Iudæus, Turca, uel paganus, etiam si iam catechumenus, uel catechumena esset. Glo. in cap. caue. 28. q. 1.

DECISIO VII.

Cum Matrimonium inter catholicum, & Turcam non baptizatam contractum non ualeat; cap. caue. 28. q. 1. & glo. ibi consequenter catholicis, qui infidelem Turcam ducit, & cum ea in fide catholica habitat, nec absolui, nec Eucharistiam sumere potest; eo quod istorum cohabitatio status est fornicationis, qui malus, & illicitus est; c. Nemo. & c. Meretrices. 32. qu. 4. unde separari debent; postque catholicus alteram fidelem licite ducere.

DECISIO VIII.

Ex conf. 57. in Nouis, desit in antiq.

Matrimonium coram presbytero, & alijs testibus trahens, & postea septennio ut ueri coniuges simul conuiuantes, si presbyter ille uilius eorum parochus non erat, neque licentiam ab eorum parochio, uel ab ordinario loci, ad assistendum Matrimonio habuerit, adeo nullum, & inuaidum est, ut partes a seipsis discedere, & alteri copulari possint, ut colligitur ex Conc. Trid. sess. 24. de refor. matr. cap. 1.

TITVLVS IV.

De conditionibus appositis.

SYMMARIUM.

- 1 Matrimonium conditionale impleta conditione perficitur.
- 2 Absolutio data cautione, ea non præstita, non ualeat.

DECISIO I.

Ex conf. 8. alias 1.

Qui Matrimonium coram parochio, & testibus per uerba de presenti sub conditione licita, nimirum; si patri eius placuerit, contrahunt; cap. super eo. de condit. appo. non tenentur post purificationem ipsam conditionem de nouo coram parochio iuxta Concilij Tridentini præceptum, sess. 24. cap. 1. de refor. matr. contrahere; quoniam enim consensus conditionatus præstitus durante conditione matrimonium non perficit, eo quod pendente conditione consensus ille non sit liber; qui tamen huiusmodi consensus continuatus usque ad impletam conditionem ea impleta consensus priorem perficit, & liber efficitur post impletam conditionem sine alio nouo consensu uerum matrimonium efficit; cum regula iuris receptissima sit, quod dispositio conditionalis adueniente conditione purificatur, adeo ut ab eo tempore ita censetur perfecta, ac si a principio purè contracta fuisset, & ex conditionali. Inst. de verb. oblig.

DECISIO II.

Ex conf. 20. alias 46. de statu Monach.

Qui iussus est ab excommunicatione absolui, data prius cautione de parendo iuri, & post moram in cauendo factam monitus, ut intra certum terminum præsentaret cautionem, illam intra præfixum terminum non præsentat, & accusatus de contumacia iudex in excommuni-

catione reintendit, etiam data postea cautione absolutio nõ valet; quia dispositio conditionalis ante impletam contritionem inefficax est; 9. omnis, & 9. ex conditionalis. Infit. de verb. obli. & c. si pro te. de resc. in 6. Iudex autem absolutio- nem de disse censetur sub conditione, si intra certum, & præ fixum terminum cautionem præstaret, quam cum ipse non præstiterit intra illum terminum, absolutio- nis beneficium non est adeptus. Vnde si talis se ingerat officijs Divinis, & pro absoluto se gerat, cum tamen nec verè absolutus esset, nec tempore debito cautionem dedisset, irregularis efficitur, & beneficijs suis, si quæ habet, iustè propterea privari potest. c. clerici, & c. fraternitati. de cler. excom. m. in fit.

TITVLVS V.

Qui clerici, vel vouentes.

Hic titulus deest in antiquis.

SUMMARIVM.

- 1 Intentione dum ordinantis, sed etiam ordinati, saltem virtualis conferendi, & suscipiendi sacramentum ordinis est necessaria, alioqui non imprimitur character.

DECISIO I.

Ex cons. 2. in Novis, deest in antiq.

1 **C**um intentio ordinantis, & etiam ordinandi saltem virtualis conferendi Sacramentum ordinis necessaria sit, sicut in baptismo, alioquin non imprimitur character, qui ficto animo cum beneficium haberet, sacrum subdiaconatus ordinem suscepit, ut fructus beneficii lucrifaceret, absque vlla dispensatione uxorem in foro conscientie valide ducere potest, & proles ex muliere, quæ bona fide illi nupsit, quem probabiliter subdiaconum ignorabat, vel quæ probabiliter suscipientem dispensatum credebat, nata legitima cenferi debet, & ex tenore, & ibi glo. qui filij sint legit. fructus tamen beneficii, seu distributiones, quæ ratione beneficii, & ordinis lucratus est, ijs, quibus acceperunt, restituere tenetur, & in foro exteriori puniri, & ad vitandum ordine cogi poterit.

TITVLVS VI.

De eo, qui duxit in Matrimonium, quam poluit per adulterium.

SUMMARIVM.

- 1 Matrimonium contrahere possunt adulteri, qui maritum ad alium finem, quam contrahendi, occidunt.
- 2 Impedimentum impediens, & dirimens contrahitur, ubi adulter promittit adulteræ se illam ducturum, si ipsa probe id posse fieri.
- 3 Papa solus dispensat super impedimento procedente ex eo, quod quis duxit aliam, adhuc viventi nuptam.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in vtrisque.

1 **M**aritus, qui uxorem adulteram, & adulterum per insidias occidere conatur, si adulter, & uxor eius hoc fieri absque intentione contrahendi matrimonium in illius mortem machinentur, & secreto occidant, inter se legitimum postea matrimonium, his non obstantibus, contrahere possunt. Tunc enim solum huiusmodi adulterantes inter se matrimonium contrahere impediuntur, quando maritum occidunt seu mortem eius ad finem, & effectum inter se contrahendi matrimonium procurant, prout iura, & Doctores affirmant; c. 1. de eo qui du. in vxor. & c. 1. de conuers. in fi. & S. Thom. 4. d. 35. in exp. liter. & d. 37. q. 2. ar. 2. & Quid. 5. art. 15. & Syl. verb. matrimonium, 5. q. 9. non autem quan-

do ob alium finem eum occidunt; præsertim cum ratio, & fundamentum inductionis huius impedimenti sit, ne maritum, aut uxorem aliquis, ad matrimonium cum alijs, quos, vel quas amat, contrahendum occidere præsumeret; Quæ ratio cessante alia quavis de causa eos, vel eas occidunt, cessante verò causa finali, & ipsa lex etiam cessare censetur, l. si. ff. de hæred. instit. & ait Nau. in Man. c. 22. nu. 46.

DECISIO II.

Ex cons. 2. in vtrisque.

2 **Q**ui cum coniugata rem habuit cuius maritus per multos annos absens fuit, illaque petit, ut ipsam ducat, & adulter adulteræ respondet se illam docturum prout petit dummodo ipsa probe id posse fieri, mortuo postea adulteræ marito, adulteram illam ducere nequit. Eo quod ex promissione tali conditionali adulteri de ducendo adulterâ post mortem mariti, contrahitur impedimentum impediens, & dirimens matrimonium inter adulterum, & adulteram contractum. ca. fin. & toto tit. de eo qui du. in matrim.

DECISIO III.

Ex cons. 5. in Novis deest in antiq.

3 **M**atrimonium cum aliqua vivente marito illius, contractum nullum est, & mortuo illo de novo contrahere oportet obtenta tamen prius dispensatione propter impedimentum, quod est inter eos natum ex titulo. (De eo, qui duxit in matrimonium, quam poluit per adulterium.) Iamper quo solus Papa, cum sit impedimentum impediens, & dirimens, dispensare potest.

TITVLVS VII.

De cognatione spirituali.

SUMMARIVM.

- 1 Infans doli capax cognationem spirituales contrahere potest, secus, si doli capax non sit.
- 2 Cognatio spiritualis per alium contrahi nequit.
- 3 Patrinus, ut sit maior baptizato, non requiritur.
- 4 Patrimi plures designati si admittantur omnes cognationem contrahunt.
- 5 Incestus inter cognatos spirituales, nec propriè incestus est, nec impedimentum impediens causat.
- 6 Impedimenta plura cum adsint, potest peti dispensatio ab uno, absque eo quod de alio fiat mentio.

DECISIO I.

Ex consil. 1. alias 2.

1 **Q**uamvis infans, qui nondum usum rationis habet, nec peccare potest, nec obligare se voto intra primum septennium ad contrahendum sponsalia sit ineptus, ex S. Tho. 4. d. 27. q. 2. ar. 2. cum patrinus in baptismo esse potest, cum baptizatum fidem catholicam docere, ad castitatem seruandum monere, & bonis moribus instr. uere nequeat; eos ante de consec. d. 4. & S. Thom. 4. d. 6. q. 2. ar. 2. vnde si talis baptizatus in baptismo teneat, cum eadem baptizata cognationem spirituales non contrahit, sed cum eadem matrimonium postea sine vlla dispensatione legitime contrahere potest; Infans tamen, qui doli capax est, intra primum septennium, & iudicium sufficiens ad peccandum mortaliter habens si quam in baptismo, vel confirmatione teneat, cum eadem cognationem spirituales contrahit, nec cum eadem postea sine dispensatione matrimonium contrahere valet.

DECISIO II.

Ex cons. 2. alias 6.

2 **C**um cognatio spiritualis sit attentoria, levatio, & tactus ex Sacramenti datione proueniens, capit. 1. 2. 3. 4. & 5. & c. omnes, 3. q. 1. c. contracto, & c. veniens, de cognit. spirituali, & patet ex Concil. Triden. sess. 24. c. 2. de refor. matr. & pro

& proinde ad eam contrahendum propria persona, vel propria manus obligatio, tactus, & responsio est necessaria; hanc compaternitatem, & cognationem spirituales contrahere non censetur, qui per mandatarium, vel Procuratorem alique[m] baptizauit, aut in baptismo, vel confirmatione suscepit. Et quamuis secundum iura antiqua cognatio spiritualis per alium contrahi poterat, e. Martinus, de co. spirit. vxor enim vel maritus suscipiens, vel leuans fiebat patrinus, & cognatus spiritualis eorum personarum, quibus suscipiens, vel leuans fiebat, quia, scilicet per consummationem matrimonij coniuges vna caro, & vna persona efficiuntur; Hac tamen ratio in alijs nimirum in Mandatario, vel Procuratore, cessat, & illa iura iam per Concilium Tridentinum vbi supra enervantur, vnde nec impedimentum hoc cognationis spiritualis contrahi, qui per mandatarium de Baptismo fonte alique[m] leuat.

DECISIO III.

Ex cons. 3. alias 4.

VT Patrinus maior ætate sit baptizato, nullo iure statuitur, aut requiritur, Neque enim Patrinus, aut Matrinx personam patris, vel matris gerit, quasi hoc ratione, vt quidam falso putant, necesse sit, vt Patrinus tot annis baptizato maior sit, vt possit esse pater eius naturalis ex Pano. & Arch. in c. debitum de Baptismo, sed baptizans patris personam gerit, & aqua matris, Patrinus autem solum se fideiussorem, & pedagogum constituit, c. vos ante de consecr. d. 4. qualis potest esse, qui est minor ætate.

DECISIO IV.

Ex cons. 4. alias 7.

Quamuis plures patrini eiusdem baptizandi tam secundum antiqua iura, c. non plures de consecr. d. 4. quam Concilij Tridentini decretum sess. 24. c. 1. de ref. matr. esse non debeant, si tamen alicuius baptizandi parentes tres patrinus, aut etiam plures nominationem spirituales contrahunt, & admittat, omnes nominationem spirituales contrahunt, c. quamuis de cogn. spir. in 6. cum non sit maior ratio vnus, quam reliquorum, nec per iura ista antiqua aut noua annullatur actus plurium patrinorum, si fiat, Man. ex Na. c. 22. nu. 39. patochus autem plures admittens puniendus est, vt patet per Concl. Triden. sess. 24. c. 2. de ref. matrim.

DECISIO V.

Ex cons. 8. in Nouis, deesi in antiquis quamuis fere idem sit cum cons. 2. de consang. & affin.

Quamuis nobilior sit cognatio, & coniunctio spiritualis, quam carnalis, c. ita & c. Pyctacium 30. quaest. 3. quoad ius quoddam reuerentiale, & spirituale, quoad effectus in iure expressos, non tamen ab vna ad aliam arguitur, vnde licet incestus propter matrimonium impediatur, quia tamen copula inter cognatos tantum spiritualiter cognatione compaternitatis, vere incestus non est, cum incestus definiatur esse consanguineorum affiniumque coniunctio, c. 1. 30. q. 1. palamque sit cognatos spiritualiter tantum, nec consanguineos, nec affines esse, c. 1. 30. quaest. 3. prout rubrica diuersæ de consanguinitate, & affinitate, & cognatione spirituali manifeste declarant, per copulam talem inter coniunctos tantum spiritualiter impedimentum ad contrahendum matrimonium non inducitur. Sed neque impedimentum incestus matrimonium contractum dirimit, & super eo episcopus dispensare potest. Ita Nau. in Man. c. 22. nu. 75.

DECISIO VI.

Impedimenta plura cum adsunt, potest ab vno peti dispensatio, abque eo quod de alio mentio fiat. Quamuis enim omnis expressio falsi, qua mouetur Princeps ad gratiam facilius concedendam, eam subreptitiam, & ipso iure nullam reddat, cap. super literis. de rescript. non tamen omnis taciturnitas veri, cuius expressio retraxisset principem ad non ita facile concedendam, reddit gratiam nullam, sed sola illa qua taceatur verum, quod iura in tali impetratione exprimi iubent. Ita inquit Nauar. in Man. cap. 22. nume. 86.

vnde licet in impetratione beneficij facienda sit mentio de beneficio habito non tamen de cura, vel ordine illi annexis, licet mentio illorum difficiliorem redderet principem ad concedendum, quia id nullo iure præcipitur; Et collatio beneficij facta criminoso crimine non inducente irregularitatem & inhabilitatem ad beneficium valet, non facta mentione de illo crimine licet illius expressio principem difficiliorem reddidisset ad conferendum, ex Inno. in cap. proposito, verb. executor. de concess. præb. Et impetratio absolutio[n]is ab vna excommunicatione, non facta mentione de alia, valet, glo. 1. in cap. ex parte de offic. ordin. Et proinde nec in impetratione dispensationis super vno impedimento matrimonij, fieri debet mentio de alijs, ad hoc vt valeat dispensatio quoad impedimentum, ad quod illa impetratur, cum id nullo iure canonico, vel Cæsareo caueatur, & non est inducenda obligatio iuris, sine iure ad id obligante. Arg. cap. 1. de translat. prælat.

TITVLVS VIII.

De consanguinitate, & affinitate.

SVMMARIVM.

- 1 Dispensatio super affinitate, & consanguinitate tacito incestu valet.
- 2 Affinitas ex illicito coitu in 3. & 4. gradu matrimonio superueniens non impedit exactionem debiti.
- 3 Sponsalia sicut matrimonium inter raptores, & raptam donec restituantur, sunt prohibita.
- 4 Dispensatio super affinitatem non extenditur ad publicam honestatem concurrentem.
- 5 Dispensationis in gradibus cognationis que cause sint.
- 6 Filij nati ex coniugo per commissionem de dispensando bona fide contracto, licet eius forma satis seruata non fuerit, censentur legitimi.
- 7 Affinitas non nisi ex copula carnali ordinaria oritur.
- 8 Impedimentum affinitatis, & publicæ honestatis multum distat.
- 9 Affinitatis impedimentum ex illicito coitu, tam occulto, quam publico, nascitur.
- 10 Matrimonium contrahendum impediri non potest ad vnus testis dictum asserentis se ab vno alio audiuisset eos esse consanguineos.
- 11 Consanguinei sunt, cum vnus descendit ab alio, vel ambo a tertio.
- 12 Suprans consanguineam cum promissione illam ducendi, quid facere tenetur.
- 13 Dotis incompetencia causam sufficientem præbet dispensandi, vt consanguineo nubat.
- 14 Subreptitia est dispensatio matrimonialis in qua narratum fuit oratores ignorasse impedimentum, cum vnus sciret.

DECISIO I.

Ex cons. 2. (alias) 9. deesi in Nouis.

Dispensatio a Papa super impedimento consanguinitatis & affinitatis obteata non facta mentione copule, & incestus præcedentis valet, & matrimonium inter eos non obstante taciturnitate illa, contractum validum censeri debet, nec tenentur iterum impetrare dispensationem illo expresso, vel per aliud aliud supplere; Quamuis enim impedimenta consanguinitatis, & affinitatis impedimenta sint matrimonium impediens, & dirimentia vt proinde necesse sit in impetratione dispensationis ab istis ea exprimere, impedimentum tamen incestus est solum impediens, vnde licet sic contrahentes sine dispensatione illius peccent, matrimonium tamen contractum non dirimit,

mit, ex Pal. in 4. d. 34. q. 1. co. 3. & S. Anto. 3. p. ti. 1. cap. 1. §. 5. 4. & Nau. in Man. cap. 22. num. 75. Potest autem à tali inces-
tu clam à summo Pœnitentiario, vel etiam à proprio con-
trahentiam episcopo dispensatio impetrari: cap. si duo. 3. q. 6. Immo & matrimonio sic contracto, sine vlla dispensa-
tione, cum pœnitentiâ peccati inactus, & peccati in matri-
monio contra impedimentum inactus contrahendo com-
missis, frui possunt. Quæ etiam de causa, gratia ducendi
uxorem facta Diacono occultè, & male ordinatio non vitia-
tur, ex eo quod tacetur (præsertim absque dolo) quod sit af-
finis, nec gratia postea impetrata super affinitate, non facta
mentionem de dispensatione super ordine vitatur, eo quod
res separate sunt, nec vna alteram auget, nec vllò iure cauetur,
vt alterius mentio in alterius dispensatione obtinenda
fiat.

DECISIO II.

Ex conf. 3. alias 6. & dubium secundum est conf.

4. de raptor. in Nouis. 1. 1.

2 **Q**uamuis impedimentum, quod propter affinitatem ex
fornicatione contractam inducitur, matrimonium con-
trahendum impedit, & dirimat, & ad eos tantum qui in
primo, vel secundo gradu coniunguntur, referuntur. Nul-
la tamen affinitas matrimonio iam contracto superueniens
illud dirimit, aut impedit, sed solum partem culpabilem ab
exigendo debito sine dispensatione impedit. cap. Transmis-
sa, & c. tuæ de eo qui cogno. consang. vxo. suæ. Sicut affini-
tas ex illicito coitu in tertio, & quarto gradu contracta, &
præueniens, nec matrimonium contrahendum impedit, vt
per Pium V. extra. Ad Romanum. ed. 1. §. 68. constit. 62. &
Na. in Man. cap. 22. num. 43. nec dirimit contractum; ex
Concil. Trid. sess. 24. cap. 4. de ref. matr. ita neque affinitas su-
perueniens matrimonio contracto in iisdem gradibus ex-
actionem debiti impedit; eo quod lex per similitudinem ra-
tionis de vno ad aliud extenditur; cap. Dudum. 2. de elec. &
quia minus est exigere, quam contrahere, vt proinde qui con-
trahentem matrimonij concedit à fortiori exactionem debiti
concedere censetur. Arg. cap. cui licet quod plus. de reg.
iu. in 6.

DECISIO III.

3 **Q**uemadmodum Matrimonium inter raptorem, & ra-
ptam non valet, quamdiu ipsa in potestate raptoris
manerit; vt habetur ex Concl. Tri. sess. 1. cap. cum lo-
cum. eo quod consensus raptæ præstitus in domo raptoris,
vel extra eam, donec in loco tuto ponatur ad matrimonium
contrahendum, quod plenam libertatem requirit, satis liber
non iudicatur: ita etiam & sponsalia inter raptorem & ra-
ptam non valent, quamdiu ipsa in domo & potestate rap-
toris manet, & plenam assequitur libertatem; quia sponsalia
etiam plenam libertatem requirunt, vnde defectus liberi
consensus non minus sponsalia, quam matrimonium impe-
dit, quamuis Tridentinum nihil de hac re dixerit; maxime
cum in vtroque casu non solum similis, sed eadem planè ra-
tio sit; & ius limitans aliquid, ex rationis similitudine ad
casum similem extenditur. cap. cum dilectus. de confir. vtil.
gl. in cap. 1. verb. Italia. de temp. ord. in 6.

DECISIO IV.

Ex conf. 4. alias 7.

4 **D**ispensatio super affinitate, cum qua publicæ honesta-
tis impedimentum etiam est annexum, in cuius impe-
tratione facta non est mentio expressa, vel tacita de vinculo
publicæ honestatis, etsi quoad affinitatis sublationem vali-
da sit, quoad tamen sublationem publicæ honestatis non va-
let; ex Pan. in cap. non debet de consang. & Na. in Man. cap.
22. num. 86. sin vero in illa impetranda tacite saltem de im-
pedimento publicæ honestatis mentio facta fuerit, vtrum-
que sublatum esse censetur. glo. 3. in d. c. non debet.

DECISIO V.

Ex conf. 6. alias 13.

5 **Q**uamuis Concilium Tridentinum sess. 24. ca. 5. de ref.
matr. super cognatione in secundo gradu nunquam

dispensari velit, nisi inter magnos Principes, & ob causam
publicam; Aliæ tamen quatuor causæ sunt, quæ faciunt, vt
in dicto Cognationis gradu Papa iuste dispensare possit ex
Concil. Trid. sess. 25. cap. 18. de refor. vna est ignorantia ti-
goris prohibitionis, iuxta illud 1. ad Timoth. 1. Miser cordiã
consecutus sum, quia ignorans feci. Altera est proles iam ha-
bita. c. si 35. q. 8. Tertia est, diuturnitas Matrimonij iam ma-
le contracti. d. c. fin. 35. q. 8. Quarta, scandalum inde orun-
dum, mox puella, aut cognatorum. Arg. c. qui circa. de con-
san.

DECISIO VI.

Ex conf. 7. alias 3. qui filij sine legit.

6 **E**piscopus si accepta commissione à Papa ad dispensan-
dum cum impeditis tertio gradu consanguinitatis, facta,
vel non facta in formatione, dispensauit, licet non satis ordi-
ne iuris seruato filij ex illis nati censentur legitimi; quia bo-
na fide credebant dispensationem legitime factam fuisse, u-
tamque sic credendi causam habent, quod ad prolem legiti-
mandam sufficit; Arg. c. ex tenore, & ibi Glo. qui filij sine legi-
git. Sin vero Episcopus Commissarius nullam accepit infor-
mationem, nec de tacto dispensauit, illorum filij legitimi cõ-
fendi non erunt; quia bonam fidem non habebant, & sci-
ebant, vel scire debebant inter ipsos esse impedimentum.

DECISIO VII.

Ex conf. 8. alias 4.

7 **C**um affinitas ex approbata Theologorum, & Canonista-
rum sententia proximitas quædam sit personarum ex
copula carnali promouens, omni parentela caris ex S. Tho.
4. d. 4. q. 1. art. 1. q. 3. & Glo. in verb. affinitatis. Adeo necessa-
ria est copula carnalis licita, vel illicita ad impedimentum
affinitatis contrahendum, ex c. discretionem. de eo qui co-
gno. cons. vxo. suæ. (quod etiam vsque ad quartum gradum
inclusiue extenditur) quod quantumcumque aliquis claustra
pudoris inuadat, vel frangat, nisi etiam commissio seminum
sequatur, nulla exinde affinitas proprie dicta contrahitur; vn-
de nec copula contra naturam, nec pollutio extraordinaria
generat affinitatem c. extraordinaria 25. q. 2. & 3. & S. Tho.
in addit. 3. par. q. 35. art. 3. ad tertium.

DECISIO VIII.

8 **C**oncilij Tridentini decretum sess. 24. cap. 5. de ref. ma-
trim. quo dispensatio coniunctis secundo consanguini-
tatis, & affinitatis gradu caris prohibetur, impedi-
mentum publicæ honestatis primi gradus non comprehen-
dit; eo quod lex, præsertim prohibitoria, ad casum, in quo
tantia prohibendi ratio non inest, extendi non debet; Arg. c.
de pœnæ. de penit. d. 1. præterquam quod impedimentum
publicæ honestatis ab impedimento affinitatis multum di-
stat, quoniam hoc affinitatis impedimentum, saltem ad ali-
quas personas, & gradus etiam iure Diuino scripto veteris
testamenti inductum fuit; vt patet Leuit. c. 18. impedimen-
tum vero publicæ honestatis nullo iure veteri, sed iure tan-
tum positum post Christum, introductum est; vnde nec tan-
ta inuolubendi ratio in impedimento publicæ honestatis, ac in
alio affinitatis reperitur.

DECISIO IX.

Ex conf. 9. alias 1.

9 **Q**ui Matrimonium cum aliqua, quam frater ipsius ada-
mauit, contrahere vult, & dubius est, an eam frater
eius secreto cognouerit, iuste & tuto conscientia cum
illa contrahere nequit, nisi aut credat fratrem suum eam non
cognouisse, vel nisi dispensationem obtineat: quia affinitas
ex carnali coitu etiam illicito nascitur; c. discretionem. de eo
qui cogno. cons. vxo. suæ siue coitus publicus sit, aut secretus;
c. concubuit. 3. q. 6. & matrimonium nemo iuste contra-
hit, nisi certo credat non adesse impedimentum.

DECISIO X.

Ex conf. 1. in Nouis, deest in antiquis.

10 **M**atrimonium contrahendum ad dictum vnus te-
stis asserens se ab vno alio audiuisse eos esse con-
san-

fanguineos, impediri non potest, eo quod dictum vnus de auditu nihil probat. Et idem est, si secundus deponens de veritate iurare vellet, quamuis secus esset, si plures deponerent, se a pluribus maioribus id auduisse. cap. licet ex quadam de testib. Vel vnus tapium iuratus de visu & veritate deponeret: quandoquidem testimonium de veritate est probatio naturalis, & regularis, testimonium autem de auditu irregularis. Arg. cap. tua. de consanguinitate, & affinitate.

DECISIO XI.

Ex cons. 18. in Nouis, deest in antiq.

11 **C**onsanguinei illi solum censendi sunt, quando aut vnus ab alio descendit, aut ambo a tertio. Affinitatis vero primum genus hodie, solum impedimentum contrahendi matrimonium inducit. c. Non debet. de consang. & affinit. Quod primum affinitatis genus inter viros, & consanguineas mulierum cognatarum, & inter mulieres cognatas, & consanguineos viros solum contrahitur. Illud vero affinitatis genus, quod oritur inter viros, & mulieres cognatas ab affinis eorum: Et e contrario inter mulieres, & viros cognatos ab eorum affinis, genus quidem affinitatis est secundum, vel tertium, sed non primum, quod solum hodie impedimentum contrahendi Matrimonium inducit.

DECISIO XII.

Ex consil. 19. in Nouis, deest in antiq.

12 **S**upra consanguineam etiam in secundo gradu, cum promissione dicendi illam, quamvis Matrimonium maxime post Concilij Tridentini publicationem valide cum ea contrahere nequeat: dispensationem tamen querere, & obtenta, eam ducere tenetur. Impensas vero in dispensatione factas vtraque pars soluet; quod si obtineri non poterit, eam dotare obligatur.

DECISIO XIII.

Ex consil. 14. in Nouis, deest in antiq.

13 **D**otis incompetentia, tam mulieris nubendae, quam sororis eius, etiam per tertium supplenda, ob patris paupertatem, causa sufficiens est concedendi dispensationem, vt consanguineo suo nubat; paupertas autem patris, quae pro tali dispensatione obtinenda naturatur, non solum simpliciter, sed etiam habito respectu ad hoc, quod filias competenter iuxta suam conditionem dotare nequeat, attendenda est, cum non referat, quid de aequipollentibus fiat, aut dicatur.

DECISIO XIII.

Ex cons. 20. in Nouis, deest in antiq.

14 **D**ispensatio de contrahendo Matrimonio non obstante gradu aliquo consanguinitatis, cum supplicatione, quod ignorantes impedimentum contraxerunt Matrimonium, subreptis, & nulla censetur, si vnus sciret, aut scire teneretur impedimentum, etiam si alter ignoraret. Immo propter indiuisibilitatem, & vnionem Matrimonij, nec parti ignorantis prodest, sed si postea sciat, vterque reualidatione dispensationis indiget.

(Notandum, Authorem in hoc consilio contradicere sibi in consil. 14. de sponsal. in antiq. & consil. 3. de rescript. in Nouis, vbi docet dispensationem ad annexum, & inseparabile extendi, & dispensationem ab vno coniugum, alio ignorante, impetratam vtrique prodesse.)

TITVLVS IX.

De Frigidis, & Maleficiatis.

SVMMARIVM.

- 1 **D**iuortium ob coeundi impotentiam ante triennem cohabitationem fieri nequit, & matrimonium cum secunda ante factum non valet.
- 2 **O**rdinari potest ob impotentiam ab uxore separatus.

- 3 **S**padonum multa genera, & an matrimonium contrahere possint.
- 4 **I**mpotentia coeundi est impedimentum etiam dirimens matrimonium.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in vtrisque.

1 **S**iduo inter se Matrimonia contrahant, & cum simul per biennium & amplius, minus tamen triennio cohabitassent illud consummare non valent, vnde ab ordinario ob illorum impotentiam per sententiam impetrant, vt cum alijs Matrimonio iungi possint, & de facto vterque cum alijs matrimonio iunctus, filios procreat, matrimonium tale inuaidum est, & sententia diuortij inter eos ab ordinario facta, tanquam nulla & iniusta censeri debet eo quod licet quis maleficio impediri possit quoad vnam personam, quamuis non impediatur quoad aliam argum. cap. si per contrarias 33. q. 2. quia tamen tale impedimentum inter aliquos esse non praesumitur, nisi ex praecedenti cohabitatione triennali, sine facultate coeundi approbata, capit. laudabilem, & capit. vlt. de fili. & malef. Matrimonium cum secunda contractum, ob impotentiam coeundi cum prima, etiam post sententiam diuortij ab ordinario ante triennem cohabitationem cum iuxta latam non valet; sed redire tenentur ad simul cohabitandum per triennium, & experiendum impotentiam eorum ad inuicem, vt diuortium legitime fieri possit. d. cap. laudabilem, & cap. vlt. Potest tamen Papa super tali matrimonio rato, & non consummato cum priore ex iusta causa dispensare, ita vt secundum legitime ab vtroque contrahatur, maxime si matrimonium primum inter eos publice contractum non fuerit, ita Nau. in Man. c. 2. nu. 21.

DECISIO II.

Ex consil. 2. alias 3. de corp. vitiat.

2 **M**atrimonium per verba de praesenti cum vnica, & virgine contrahens, si propter suam impotentiam coeundi matrimonium illud nullum & inuaidum fuisse, & esse declaratur, & femina, quae cum illo contraxit, cum alio contrahendi licentia data sit, iuste & sine vlla dispensatione talis ordinari sacerdos, & beneficia obtinere potest; quia talis nullo impedimento iuris naturalis, diuini, aut humani ab istis prohibetur. Neque enim bigamus talis censendus est, cum nullo modo bis, sed ne semel quidem matrimonium vere contraxit, & id quod semel contrahere voluit, & de facto contraxit ob legitimum impedimentum frigiditatis, vel maleficij naturae probatum, matrimonium verum non fuit; ordinum autem susceptionem impotentia coeundi non impedit, etiam si eunuchus & castratus sit, dum modo iniuste seipsum non absciderit, & castrauerit, vt propterea irregularis efficiatur. cap. si quis abscidit, cap. eunuchus & cap. si quis in infirmitate. d. 55.

DECISIO III.

Ex cons. 3. alias 2.

3 **C**um impossibilitas coeundi, & habendi copulam carnalem matrimonium nullum reddat cap. quod autem. d. ecce 27. q. 2. & cap. fraternitatis & c. si de frig. & malef. eo quod matrimonium constare non possit sine copula potentiali quamuis sine copula actuali esse possit: ca. B. Maria. 27. q. 2. Inde est, quod communiter spadones, qui carent testibus, vel quia naturaliter sine testibus geniti sunt, vel quia in pubertate, & ante matrimonium castrati, & obsecsi sunt, vel quia sunt Thlasia, quibus testes facti sunt, siue Thlasia, qui eos habent attritos, si virgam arrigere, aut intra vas debitum coire nequeant, ad matrimonium contrahendum omnino inepti sunt, & si de facto contrahant, inuaidum censeri debet. Sicut & senes illi impotentes dicendi sunt, qui nec generare, neque adeo virgam arrigere possunt, vt genitalia membra in mulierum vulvas immittere valeant, qui ideo inter se contrahere nec debent, nec possunt, vt ait Scorus 4. d. 34. q. 1. & 2. Sin autem tales sunt spadones, vt virgam arrigere, & coire possint, quamuis nihil seminis in mulieru vulvas immittit, quia

quia tamen per huiusmodi coitum sedari, seu tolli, aut vitari possit tentatio, & periculum fornicandi tam in viro, quam in femina; & excicari utrinque valet humor, utrinque feminarius, ita ut eo exoneretur, etsi non tantum, quantum si uterque de more aliorum seminaret, verum inter se matrimonium contrahere possunt, cum huiusmodi matrimonii finem illum consequitur, in quem, quatenus est remedium, institutum est. Eodemque modo matrimonium cum semina nihil seminante, potente tamen semen viri intra suam valnam feminantis recipere, contractum validum est, & spadonem potentem intra vas debitum, illam ad id prouocare; ita quod etiam ipse per illam prouocationem exsicet suum humorem], quo calescit, & tentationem & passionem suam sedat.

(Notandum quamuis olim multi Doctores eam auctore, matrimonia spadonum & eunuchorum valida esse putarunt, saltem si femina sciens defectum consensit; Hodie tamen ex noua constitutione Sixti V. Quae incipit, Sixtus Quintus edita an. 1587 die septima Iunij ad Caesarem Hispaniarum Nuntium missa, ea nulla scripta, & invalida esse declaratur, prout in praedicta Bulla plenius explicatur.

DECISIO IV.

Ex conf. 3. in Nouis, deest in antiquis.

- 4 Impotentia coeundi impedimentum, est non solum impediens, sed etiam dirimens; unde spado ad copulam omnino impotens, cum aliqua contrahens, quamuis remanere possit ut frater, & foror, nullatenus tamen delectatione carnali, aut per oscula, tactus, vel amplexus, praesertim se poluendo, ut poterunt. ita Nauar. in Manu. cap. 22. numer. 60.

TITVLVS X.

De matrimonio contracto contra interdictum ecclesiae.

SVMMARIVM.

- 1 Matrimonium ne quis cum haeretica contrahat, a Papa praecipere possit.

DECISIO I.

- 1 Papa quamuis inhabilitate possit ad contrahendum matrimonium certas personas, inter quas iure naturali, Diuino, & humano matrimonium alias contractum tenet, an tamen conueniat, non facile est iudicare. At vero ut quis cum haeretica non contrahat matrimonium, praecipere potest, Arg. c. caue. & cap. Non oportet 30. q. 1. nisi aliqua circumstantia conditionum, personarum, locorum, vel temporum contractum adeo iustum facerent, ut tale praecipuum iniquum redderent. Arg. c. Non semper & c. Qui resistit. & cap. Iulianus. 1. r. q. 3.

TITVLVS XI.

Qui filij sint legitimi.

SVMMARIVM.

- 1 Filij nati eo tempore, quo inter parentes matrimonium impediatur, per clausulam, (Prolem susceptam, & suscipiendam) legitimantur.
2 Legitimus a Nuncio ad quacunque beneficia, non est ad regularia.
3 Religio habitat illegitimum ad ordines, non ad dignitates.
4 Acta praeterita licet a futuro euentu pendeant, per nouam dispositionem non tolluntur.

DECISIO I.

Ex conf. 1. deest in Nouis.

- 1 Filij fornicarij, qui nati, vel concepti sunt eo tempore, quo parentes eorum matrimonium inter se contrahere non poterant, per matrimonium subsequens non legitimantur; cap. Tanto. Qui filij sui legit. Sin vero contraherent per dispensationem daram, cum clausulas, (Prolem susceptam, vel suscipiendam legitimize reputantes) qualem Papa dare potest, tunc in radice matrimonij dispensando, & tollendo impedimentum matrimonij, etiam filij spurij, & antea nati legitimus; § 4. num. 7.

DECISIO II.

Ex conf. 2. alias 1.

- 2 Laicus ab Imperatore legitimatus, & a Nuncio Apostolico ad ordines sacros, & quacunque beneficia dispensatus, si postea religionem approbatam ingrediar, & in ea professionem emittat, beneficia regularia, administrationes, & Dignitates regulares vi praedictae legitimacionis, & dispensacionis obtinere non valet; Sed alia maiori dispensacione ad eas obtinendas indiget; eo quod Imperator, aut Rex, ad spiritualia beneficia, & dignitates ecclesiasticas, aut regulares neminem legitimare, aut habitare possunt; cap. lege d. 10. & cap. per venerabilem. Qui fil. sint leg. & Nuncius Apostolicus dispensans ad beneficia, intelligi solum debet de beneficijs secularibus, non de regularibus, maxime si laicus secularis fuerit, quis, quando ab illo dispensacionem obtinuit, verbum namque qualificatiuum additum in literis beneficialibus, quod qualitates diuersas denotare potest, de qualitate impetranti congruente intelligitur. Arg. cap. cum de beneficio. de preb. in 6. Domin. & Fran. ibi. & defectus Naturalium & irregularitas ex eo procedens, qui per professionem tollitur cap. 1. de filijs presb. quoad ordines sacros tantum & non quoad Dignitates, & Praelaciones regulares intelligitur.

DECISIO III.

- 3 Religiosi facultatem, seu privilegium habentes, ut cum illegitimis ad beneficia, & officia ordinis obtinenda dispensare possint, tales ad dignitates sui ordinis non nisi praua dispensacione admittere valent, si defectus eorum sciunt. Neque sufficit electio, collatio, aut prouisi de Dignitate & Praelatione; Quia licet Papa conferendo aliquem dignitatem ei, quem ad eam inhabilem esse nouit, secum tacite dispensare censetur; inferior tamen dispensandi potestatem habens, ob hoc dispensare non iudicatur, nisi de facto, & expresse dispenderit. ita Innoc. & Pau. in cap. veniens de fil. presb. & c. diuersis fallacis de cler. coniug. & Nauar. in Man. cap. 25. num. 74. A superioribus autem Religionis semel verè dispensatus ad omnes ordinis dignitates, ad Episcopatum etiam, & Archiepiscopatum habilis efficitur.

DECISIO IV.

- 4 Si Papa motu proprio, & viua voci oreculo Generali ordinis mandat ne illegitimos ad dignitates admittat, per huiusmodi decretum dispensatio antea obtenta non reuocatur, nisi tenor talis Oraculi, vel Breuis id exprimat; Eo quod lex ad praeterita non trahitur; cap. fin. de confit. & Pan. & Felin. sicut nec forma faciendis Testamentis data, Testamentum iam facta comprehendere censetur, etiam si testatores eorum viuunt, & nondum sint sortita effectum; l. iubemus. ca. de testamen. ut pari proinde ratione nec habitatio illegitimi ad dignitatem iam facta, licet nondum effectum sit sortita, per Mandatum de non admittendis illegitimis ad dignitates tolli dicitur, nisi Papa verbis manifestis illud exprimat.

TITVLVS XII

De Diuortijs.

SVMMARIVM.

- 1 Adulteria coniugum, vt mutua compensatione tolluntur.
- 2 Fornicatio matrimonium præcedens, iusta causa repudij non est.
- 3 Adulter correptus adulteram impenitentem dimittere potest non tamen ingredi religionem, & nisi &c.
- 4 Sæuitia viri perpetuo duratura, causam dat diuortio perpetuo.
- 5 Coniugata, an, & quando coniugia fide apostatanti licite cohabitare possit.

DECISIO I.

Ex cons. 1. in vtrisque.

Cum adulteria coniugum quo ad effectum perdendi, vel recuperandi ius petendi debitum, mutua compensatione tollantur: intelleximus, & c. tua de adulterijs. Sicut alter coniugum per suum adulterium ipso iure ius exigendi debitum perdit, ita ipso iure recipit, & recuperat illud confortis suæ adulterio, ex Nauar. in Man. ca. vige- simo secundo, numero vigesimo tertio, & hoc siue eodem tempore vir, & vxor, aut contra prius vxor, & postea vir, & siue adulterium vtriusque sit publicum, siue non, siue vnū sit publicum, & aliud occultum; Nec absoluti in foro conscientie potest coniux alter, nisi vxorem repetat, & recipiat, maxime, si ipsa reconciliationem petat, (quod idem de vxore respectu mariti dicendum est) & sententia diuortij ob adulterium coniugis dissoluitur ob subsequens suum adulterium.

DECISIO II.

Ex cons. 2. in vtrisque.

Qui credit se virginem in vxorem ducere, & ducendo inuenit corruptam, eam dimittere non potest, & si dimittat, ad eam tacentem, & non petentem reditus & debitum reddere tenetur: cum nullibi scriptum sit maritum posse relinquere vxorem propter fornicationem per eam ante matrimonium admissam; copula enim præcedens nec iniustitiam contra maritum continet, nec matrimonij sequens consumit, nec sufficiens causa est repudij; c. Quem admodum de iure iur. & ibi Pand. Sed & debitum sponsæ, etiam non exactus tenetur reddere, quando scit, aut scire debet, quod sponsa debitum suum sibi solui vult, licet ob metum, vel aliam causam gratiam expresse non petat.

DECISIO III.

Ex cons. 3. in vtrisque.

Quia ex vrgentibus, & vehementibus presumptionibus vxorem suam de adulterio suspectam habet, quod tamen vxor negat, nec ipse probare postea vxor decedens adulterium committat, & vir etiam adulterans eam reperat, sed ipsa ad maritum redire nolit, potest adulter ad alteram impenitentem dimittere, & diuortium petere, religionem autem in reuocabili ter ingredi nequit, nisi prius sententiam diuortij obtineat.

DECISIO IV.

Ex cons. 5. in Nouis, deest in antiquis.

Sæuitia viri perpetuo duratura, sicut dat causam perpetuo diuortio; c. literas, §. si. de restit. spoliat. ita etiam, & pro sæuitia ad tempus duratura concedi potest separatio, seu diuortium etiam temporale. Et quamuis primum, nec peti, nec dari potest nisi parte citata, argu. c. 1. de causa possess. secundum tamen potest argu. l. æquissimum, ff. de vlt. Et mulier interim dum controverfiæ componuntur, & vir minor reddatur, etiam infcio, & inuito viro in Monasterium

Monialium recipi potest, non obstante cap. 7. de statu Monachorum, etiam a diuncta innovatione Concilij Trident. sess. 25. de regul. cap. 5. & Bulla Pij V. Extra. incip. Regularium quæ est 22. in ordine. Siquidem nec Concilium, nec Pij V. Bulla, ingressum mulieris secularis in Monasterium Monialium ex manifesta & rationabili causa, cum licentia episcopi, vel superioris in scriptis obtenta, prohibet.

DECISIO V.

Ex cons. 7. in Nouis, deest in antiq.

Nupta fidei, etiam si vir postea fiat infidelis, si eam sine contumelia creatoris tractet, cohabitare potest, cap. si infidelis, 29. q. 1. & filij parvuli ex solo consensu vxoris baptizari possunt, cap. Iudæi, 28. q. 1. & penes illam educari debent: aliter tamen nubere ipso viuento non potest, etiam si iniuste in seruitutem ab infidelibus, nisi nubat, redigeretur. Quod si de facto alteri nubat, matrimonium non valet, nec ei sacramenta penitentie, vel Eucharistie, vt pote non contrita, & in peccato mortali manenti, ministrari non debent. argu. cap. quotidie, & ibi glo. verb. effectu de consec. dist. 2. Sicut nec coniugati propria auctoritate sine legitima probatione impedimenti maleficii, vel impotentie se separantes & secundas nuptias contrahentes, absoluti possunt, cum in peccato mortali permaneant. cap. fratemitatis, & cap. si. de frig. & malefici.

TITVLVS XIII.

De Donationibus inter virum, & vxorem.

SVMMARIVM.

- 1 Donatio vera, & iurata vxori post crimen facta valet, do nec reuocetur.
- 2 Fornicatio matrimonium præcedens, vxori, nec eius heredi obest.
- 3 Donationem iuramento firmatam, factam vxori, non poterit vir etiam legando ad pia opera reuocare.

DECISIO I.

Ex cons. 1. alias 8. de censib.

Si maritus post delictum commissam, pro quo a fisco bona sua fuerunt per sententiam confiscata, vxori suæ per instrumentum certa bona donec, & instrumento substat, sub eis, vt ante delictum commissum apparere possit donationem factam fuisse, & maritus bona donata, vique ad condemnationem possideat, donatio talis valida censeri debet, dummodo maritus bona illa vxori donauerit, & donationem ita iuramento confirmauerit, quod illam reuocare non possit, aut potuisset, etiam si nunquam condemnatus fuisset: Poteritque vxor tuta conscientia præfata bona sibi tanquam sua, (quia vere talia sunt) retinere, quousque donatio illa reuocetur, & tanquam in fraudem factam per iudicem rescindatur. Sin vero animus donandi verum non habuit, cum illa semper manserint sua, sub confiscatione generali omnium bonorum suorum cadunt, & proinde per sententiam condemnatoriam fisco debentur: Non tamen obligantur donatarius ad bona illa reddenda, quousque per iudicis sententiam donatio reuocatur sicut nec incidens in penam, in foro conscientie illam soluere tenetur, donec a iudice condemnetur. S. Th. 1. 2. q. 92. ar. 4. & gl. in c. fraternitas, 1. 2. q. 1.

DECISIO II.

Ex cons. 2. alias 2.

Dvo inter se contrahentes adiecta clausula, quod stat- ter coniugum decederet, non relicta liberis, ad superstitem omnia mobilia pertinerent, etiam actiua, cum onere soluendi omnia passiua; si maritus postea cognoscens vxorem ante Matrimonij contractum adulteratam fuisse,

fuisse, eam veneno secreto mori faciat, ad bona hæredibus vxoris virtute prædictæ clausulæ tenetur; quia non licuit ei vxoris inortem procurare, & fornicatio Matrimonium præcedens, neque vxori, neque hæredibus eius quidquam obest. cap. Quemadmodum, de iureiur.

DECISIO III.

Ex cons. 2. in Nouis, deest in antiquis.

- 3 **M**aritus vxori suæ mille aureos in augmentum dotis donans, & donationem illam non reuocare iurans, ad mortem veniens nihil ex illis etiam in opera pia legere potest, nisi ius aliquod municipale obfi, & si de facto donet, vxor legata illa soluere non tenetur ex Cou. p. 2. rub. de testam. num. 10.

TITVLVS XIV.

De Secundis nuptijs.

SUMMARIUM.

- 1 **Mors mariti an per famam, & alia probetur, iudex arbitrat.**

DECISIO I.

Ex cons. 1. in vtr. sque.

- 1 **V**xoreo quod vnus testis audiuit maritum suum valde ægrotare, & alter deponit famam publicam esse de morte illius secundo nubere non valet, nisi ex alijs signis, & coniecturis iudex prædictam mortem satis probatam esse arbitretur. cap. Presentia. de sponia. & Pan. ibi. Coua. in epit. super 4. dectet. 2. p. c. 7. §. 3.

Finis Libri Quarti.

DECISIONVM

CASVVM

CONSCIENTIÆ

Ex doctrina Consiliorum Martini ab Azpilcueta Doctoris Nauarri
collectarum

LIBER QVINTVS.

TITVLVS I.

De Accusationibus, & inquisitionibus.

SUMMARIUM.

- 1 **C**onfesso proprium crimen contra participes non credendum.
- 2 **A**ccusatus de crimine pendente lite promoueri potest.
- 3 **J**udex, qui bona fide indiciorum copiam non dat, nec peccat, nec restituere tenetur.
- 4 **F**iscus per confirmationem non succedit prohibito alienare.
- 5 **E**xcommunicari nemo potest pro culpa præterita, nisi sit notoria, vel iam damnatus parere recusat.
- 6 **O**ffensus tuta conscientia apud iudicem instare potest, vt delinquens puniatur.
- 7 **C**orrectio fraterna a denunciante, an omitti possit.
- 8 **I**nquisitionis iudicium infamia præcedere debet.

DECISIO I.

Ex cons. 1. alias 3.

- 1 **R**egulari Apostatae confitenti coram quatuor, aut quinque se cum aliquo viro probato & optimæ famæ eiusdem regulæ crimen pessimum commisisse, non est credendum, neque talis ad alterum accusandum admitti debet, nec Prælati religionis contra dictum patrem ex solo dicto illius Apostatæ procedere potest; Non solum ex eo quod testi-

monium vnus, nullius testimonium esse dicitur, cap. cum a nobis. de testib. sed etiam quia infamia est infamia iuris & facti, & criminosa, & proinde ab accusando repellitur; cap. Prohibentur. 2. q. 1. & cap. omnipotens de accus. & confitenti crimen proprium nefandum non est credendum de partici. illius criminis ca. 2. de confess. Vnde nec Prælati contra telem aut per viam inquisitionis procedere potest; quia non præcessit sufficiens infamia exorta legitime a benedictis, sed tantum a maleuolis, quæ ad sic procedendum non sufficit: cap. super his; cap. inquisition. cap. qualiter, & c. quando de accusat. Aut per viam denunciationis, quia non præcessit fraterna correctio; Aut per viam accusationis, quia non adest legitimus accusator.

DECISIO II.

Ex cons. 2. 3. alias 6. 7.

- 2 **A**ccusatus de crimine pendente lite, ad beneficia, aut alios honores & gradus promoueri potest; Alioquin enim maleuolis facillimè via patet bonos & probos impediendi ab acquisitione honorum; & beneficiorum per concursum, quod absurdum est, & ita non dicendum: I. Nam quod absurdum ff. de bon. liber. Sed tunc solum per accusationem promotio impeditur, quando contra promouendum apud bonos & graues viros infamia & accusatio orta est, secus autem quando ab inimicis & maleuolis oritur. cap. omnipotens. cap. qualiter, & cap. quando 2. de accusat.

DE.